

Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομώνων στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/ δεξιοτήτων ενηλίκων

Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

Συντάκτης: Γιώργος Κουλαουζίδης
Οκτώβριος 2017

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης

Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

Μονάδα Ε.3 — ΕΕΚ, μαθητείες και εκπαίδευση ενηλίκων

Στοιχεία επικοινωνίας: Mantas Sekmokas

Διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου: EMPL-E3-UNIT@ec.europa.eu

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

B-1049 Βρυξέλλες

**Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομώνων
στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/ δεξιοτήτων
ενηλίκων**

Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

Η Europe Direct είναι μια υπηρεσία που σας βοηθά να βρείτε απαντήσεις στα ερωτήματά σας για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Αριθμός δωρεάν τηλεφωνικής κλήσης (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*). Οι πληροφορίες παρέχονται δωρεάν, και οι κλήσεις είναι γενικώς δωρεάν (ενδέχεται όμως κάποιες κλήσεις που πραγματοποιούνται μέσω ορισμένων τηλεπικοινωνιακών φορέων ή από τηλεφωνικούς θαλάμους ή ξενοδοχεία να χρεώνονται).

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

Το παρόν έγγραφο συντάχθηκε για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ωστόσο αντικατοπτρίζει μόνο τις θέσεις των συγγραφέων, και η Επιτροπή δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτό.

Περισσότερες πληροφορίες για την Ευρωπαϊκή Ένωση διατίθενται στο Διαδίκτυο (<http://www.euroopa.eu>).

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2018

© Ευρωπαϊκή Ένωση, 2018

Επιτρέπεται η αναπαραγωγή με αναφορά της πηγής.

Για κάθε χρήση υλικού που δεν υπόκειται στους κανόνες της ΕΕ για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας πρέπει να ζητηθεί απευθείας η άδεια των κατόχων των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1.0	ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΧΩΡΑΣ	6
1.1	Τάσεις στο σύνολο του πληθυσμού	6
1.2	Τάσεις στους ενήλικες με χαμηλό επίπεδο προσόντων	10
2.0	ΣΥΝΤΟΜΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ	14
2.1	Κύρια χαρακτηριστικά και συνοπτική περίληψη της ιστορικής εξέλιξης	14
2.2	Παροχή	17
3.0	ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ	22
3.1	Γενικό πλαίσιο	22
3.2	Εθνικοί ποσοτικοί στόχοι πολιτικής	26
3.3	Διασφάλιση ποιότητας	28
3.4	Διασφάλιση ποιότητας	28
3.5	Μελλοντικές εξελίξεις πολιτικής.....	29
4.0	ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ	30
4.1	Συνολικό ποσό επένδυσης στην εκπαίδευση ενηλίκων και μεταβολή με την πάροδο του χρόνου	30
4.2	Δημόσια εθνική επένδυση	30
4.3	Στήριξη της ΕΕ μέσω των διαρθρωτικών ταμείων (κυρίως μέσω του ΕΚΤ)	31
4.4	Αποτελεσματικότητα των επενδύσεων	32
5.0	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	34
5.1	Ανάπτυξη του ενδιαφέροντος των σπουδαστών για μάθηση	34
5.2	Αύξηση της επένδυσης των εργοδοτών στη μάθηση	35
5.3	Βελτίωση της ισότητας πρόσβασης για όλους	35
5.4	Παροχή ουσιαστικής εκπαίδευσης.....	37
5.5	Παροχή εκπαίδευσης υψηλής ποιότητας	38
5.6	Διασφάλιση συνεκτικής πολιτικής.....	40
6.0	ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ	41
6.1	Πλεονεκτήματα.....	41
6.2	Αδυναμίες.....	42
7.0	ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΙ.....	45
8.0	ΣΥΝΟΨΗ	48
9.0	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	53
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	59
	Παράρτημα 1: Κατάλογος εγκεκριμένων νομικών πράξεων, στρατηγικών, νόμων	59
	Παράρτημα 2: Κατάλογος παρεμβάσεων πολιτικής.....	60

1.0 ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΧΩΡΑΣ

1.1 Τάσεις στο σύνολο του πληθυσμού

1.1.1 Ποσοστό απασχόλησης - σύνολο πληθυσμού

Πίνακας 1.1: Εξέλιξη του ποσοστού απασχόλησης - εθνικός μέσος όρος (2010-2016) σε σύγκριση με τα δεδομένα σε επίπεδο ΕΕ

Γεωγραφική περιοχή	Έτη										Στόχοι	
	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Στρατηγική «Ευρώπη 2020»	Εθνικοί 2020	
Μέσος όρος ΕΕ-28	:	67,9	68,6	68,6	68,4	68,4	69,2	70	71	75% των ατόμων ηλικίας 20-64 ετών τα οποία εργάζονται	70	
Ελλάδα	62,1	64,4	63,8	59,6	55	52,9	53,3	54,9	56,2			

Πηγή: Ποσοστά απασχόλησης κατά ηλικία και επίπεδο εκπαίδευσης (%), κωδικός Eurostat Ilsa_ergaed, τελευταία ενημέρωση στις 25 Απριλίου 2017.

Επεξηγηματική σημείωση: Σε αυτόν τον πίνακα συγκρίνεται το μέσο ποσοστό απασχόλησης του πληθυσμού (όλων των επιπέδων ISCED) ηλικίας από 20 έως 64 ετών σε δεδομένο κράτος μέλος κατά την περίοδο 2000-2016 με τους στόχους και τον μέσο όρο της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων του στόχου της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», των εθνικών στόχων για το 2020 και του μέσου ποσοστού απασχόλησης στην ΕΕ για το 2016.

-Σύγκριση με τον στόχο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020»

Το 2016, το εθνικό ποσοστό απασχόλησης στην Ελλάδα ανήλθε στο 56,2%, πολύ πιο κάτω από τον μέσο όρο του 71% της ΕΕ των 28. Δεδομένου ότι τα στοιχεία της ΕΕ των 28 πλησιάζουν σταδιακά τον στόχο του 75% όπως αυτός ορίζεται στην στρατηγική «Ευρώπη 2020», η εθνική εικόνα στην Ελλάδα υπολείπεται του στόχου της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» σε μεγάλο βαθμό (το 2016 υπολείπεται σχεδόν κατά 20%). Κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης, και ιδιαίτερα μετά το 2011, η ανεργία στην Ελλάδα αυξήθηκε δραματικά, με αποτέλεσμα την ταχεία μείωση του ποσοστού απασχόλησης (βλ. Πίνακα 1.1). Ωστόσο, από το 2013 το ποσοστό απασχόλησης είχε αυξηθεί, όχι όμως στα απαραίτητα ποσοστά για την ευθυγράμμιση των ποσοστών ανεργίας με εκείνα που παρατηρούνται στα μέσα επίπεδα της ΕΕ των 28. Το 2016, το ποσοστό απασχόλησης των ενηλίκων ηλικίας 20 έως 64 ετών στην Ελλάδα είχε αυξηθεί σε σύγκριση με τα προηγούμενα τέσσερα χρόνια,

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομώνων στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/
δεξιότητων ενηλίκων
Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

ωστόσο υπολείπονταν τόσο των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», όσο και των εθνικών στόχων αλλά και του μέσο ποσοστού της ΕΕ των 28.

- Σύγκριση με τον εθνικό στόχο για το 2020

Τα στοιχεία για τα ποσοστά απασχόλησης σε εθνικό επίπεδο δείχνουν επίσης ότι το ποσοστό απασχόλησης 56,2% του 2016 υπολείπεται του εθνικού στόχου για το 2020 (70%) κατά 13,8 ποσοστιαίες μονάδες. Από το 2013 και μετά υπήρξε κάποιος βαθμός προόδου ως προς αυτόν τον στόχο, καθώς το ποσοστό απασχόλησης παρουσίασε αύξηση από 53,3% σε 56,2%, ποσοστό ανάπτυξης που ξεπερνά εκείνο της ΕΕ των 28, ενώ το συνολικό εθνικό ποσοστό εξακολουθεί να θεωρείται χαμηλό σε σχέση με το μέσο επίπεδο της ΕΕ των 28, καθώς και με τους εθνικούς στόχους για το 2020 (και τους στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020»)

- Σύγκριση μεταξύ των εθνικών δεδομένων του 2016 και του μέσου όρου της ΕΕ των 28 για το 2016

Το ποσοστό απασχόλησης στην Ελλάδα παρέμεινε σταθερά κάτω από το μέσο ποσοστό της ΕΕ των 28, καθ' όλη την περίοδο των ετών 2005 έως 2016. Ωστόσο, με την πάροδο του χρόνου υπήρξε κάποια απόκλιση, και το 2016 το εθνικό ποσοστό ξεπερνά κατά πολύ τον μέσο όρο της ΕΕ των 28 σε σχέση με το 2005. Για παράδειγμα, το 2005 τα εθνικά αριθμητικά στοιχεία σημείωσαν απόκλιση από το ποσοστό της ΕΕ των 28 κατά μόλις 3,5 ποσοστιαίες μονάδες, η οποία έως το 2016 φάνηκε να αυξάνεται σε διαφορά 14,8 ποσοστιαίων μονάδων.

- Διαχρονική εξέλιξη

Μέχρι το 2010, έτος κατά το οποίο θεωρείται ότι ξεκίνησε η κρίση χρέους της ελληνικής κυβέρνησης, το ποσοστό απασχόλησης ακολουθούσε γενικά τον μέσο όρο της ΕΕ. Ωστόσο, τα αυστηρά μέτρα δημοσιονομικής λιτότητας που επιβλήθηκαν στην ελληνική οικονομία σε αντάλλαγμα για την παροχή χρηματοδότησης από την Ευρώπη και το ΔΝΤ οδήγησαν σε μια πρωτοφανή κοινωνική κρίση, η οποία είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της συγκυριακής ανεργίας¹ και την αύξηση του κινδύνου φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Σε αυτό το πλαίσιο, και λαμβάνοντας υπόψη τα δεκατρία πακέτα λιτότητας που επιβλήθηκαν από τις ελληνικές κυβερνήσεις τα τελευταία επτά χρόνια², η θετική αύξηση της απασχόλησης κατά 1,3% το 2016 σε σύγκριση με το 2015 πρέπει να θεωρηθεί ενθαρρυντική εξέλιξη.

1 Σε μια λεπτομερή μελέτη σχετικά με το μοντέλο παραγωγής και τους ανθρώπινους πόρους στην Ελλάδα, ο Ευστράτογλου (2016) σημειώνει ότι πέρα των όποιων δεδομένων μεθοδολογικών δυσκολιών κατά τη μέτρηση της ανεργίας, στην Ελλάδα είναι εμφανείς ισχυρές ενδείξεις του κυκλικού χαρακτήρα της ανεργίας όπως η έλλειψη δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας, κατάσταση η οποία δημιουργήθηκε κυρίως από τη συρρίκνωση της ζήτησης λόγω της εσωτερικής υποτίμησης και των μακροχρόνιων πολιτικών λιτότητας. Διαθέσιμη στη διεύθυνση <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/athen/12900.pdf>

2 https://en.wikipedia.org/wiki/Greek_government-debt_crisis_countermeasures

Σύμφωνα με τα τελευταία επίσημα στατιστικά στοιχεία που αφορούν την ελληνική οικονομία (τα οποία δημοσιεύθηκαν στις 26/05/2017)³, το 2016 ο ετήσιος μέσος όρος ανεργίας παρουσίασε μείωση της τάξης του 1,4% σε σχέση με το 2015 (23,5% και 24,9% αντίστοιχα), συνεχίζοντας τη φθίνουσα τάση που είχε ξεκινήσει το 2013. Ωστόσο, το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα εξακολουθεί να είναι το υψηλότερο στην ΕΕ. Επιπλέον, ένα μάλλον αποθαρρυντικό στοιχείο σύμφωνα με το Ινστιτούτο Εργασίας της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργαζομένων Ελλάδος⁴ (INE, 2017) είναι ότι κατά την περίοδο 2014-2016, ποσοστό 70% του συνόλου των ανέργων υπήρξαν άνεργοι για περισσότερο από 12 μήνες (μακροχρόνια άνεργοι). Λαμβάνοντας υπόψη αυτόν τον συνδυασμό της διαρκούς υψηλής ανεργίας και των υψηλών ποσοστών μακροχρόνιας ανεργίας, ο εθνικός στόχος του 2020 για την απασχόληση φαίνεται εξαιρετικά δύσκολος.

1.1.2 Ποσοστό απασχόλησης - σύνολο πληθυσμού

Πίνακας 1.2: Εξέλιξη του ποσοστού συμμετοχής στην εκπαίδευση και την κατάρτιση - εθνικός μέσος όρος (2010-2016) σε σύγκριση με τα δεδομένα σε επίπεδο ΕΕ

Γεωγραφική περιοχή	Έτη										Στόχοι	
	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Στρατηγικής «Ευρώπη 2020»	Εθνικοί για το 2020	
Μέσος όρος ΕΕ-28	:	9,6	9,3	9,1	9,2	10,7	10,8	10,7	10,8	15% των ενηλίκων στη διά βίου μάθηση (ΔΒΜ)	-	
Ελλάδα	1	1,9	3,3	2,8	3,3	3,2	3,2	3,3	4			

Πηγή: Ποσοστό συμμετοχής στην εκπαίδευση και την κατάρτιση κατά φύλο και ηλικία (%), κωδικός Eurostat trng_ifse_01, τελευταία ενημέρωση στις 25 Απριλίου 2017.

Επεξηγηματική σημείωση: Σε αυτόν τον πίνακα συγκρίνεται το ποσοστό συμμετοχής στη διά βίου μάθηση των ενηλίκων ηλικίας 25-64 ετών με τα δεδομένα της ΕΕ κατά την περίοδο 2000-2016.

-Σύγκριση με τον στόχο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020»

Δεδομένης της διαχρονικής πορείας του ποσοστού συμμετοχής (όπως αυτό περιγράφεται παρακάτω), το ποσοστό συμμετοχής στη διά βίου μάθηση των ενηλίκων ηλικίας 25-64 ετών του 2016 είναι έως έναν βαθμό ενθαρρυντικό. Ωστόσο, καθώς το 2016 το ποσοστό αυτό διαμορφώθηκε στο 4%, η επίτευξη του επιδιωκόμενου ποσοστού συμμετοχής του 15% της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» δεν φαίνεται και πολύ ρεαλιστικός στόχος.

³ Διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.statistics.gr/el/the-greek-economy>

⁴ Διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://www.inegsee.gr/>

Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομόνων στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/
δεξιοτήτων ενηλίκων
Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

- Σύγκριση μεταξύ των εθνικών δεδομένων του 2016 και του μέσου όρου της ΕΕ των 28 για το 2016

Στο ύψος του 4%, το ποσοστό συμμετοχής στην εκπαίδευση και την κατάρτιση βρίσκεται 6,8 ποσοστιαίες μονάδες κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ των 28 (4% σε σύγκριση με 10,8%). Το εθνικό ποσοστό παρέμεινε σταθερά κάτω από τα επίπεδα της ΕΕ των 28, εμφανίζει ωστόσο μεγαλύτερο ρυθμό βελτίωσης μεταξύ των ετών 2015 και 2016 (από 3,3% σε 4% σε εθνικό επίπεδο) σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ των 28 (από 10,7% σε 10,8%).

- Διαχρονική εξέλιξη

Εκ πρώτης όψεως, το ποσοστό του 2016 που αφορά τη συμμετοχή στη διά βίου μάθηση των ενηλίκων ηλικίας 25-64 ετών είναι ενθαρρυντικό. Το καταγεγραμμένο ποσοστό (4%) είναι σε σύγκριση με τα προηγούμενα έξι χρόνια το υψηλότερο ποσοστό που επιτεύχθηκε στην Ελλάδα, αν και εξακολουθεί να είναι ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά στην Ευρώπη, ξεπερνώντας μόνο το αντίστοιχο ποσοστό τεσσάρων άλλων κρατών μελών (δηλαδή της Βουλγαρίας, της Κροατίας, της Ρουμανίας και της Σλοβακίας). Η σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ των 28 δείχνει ένα σταθερό κενό (που κυμαίνεται από 5,9% το 2012 έως 7,6% το 2014), το οποίο ωστόσο εμφανίζει μειωτική τάση. Ο μέσος όρος της ΕΕ των 28 φαίνεται να παραμένει σταθερός τα τελευταία τέσσερα χρόνια και αυτή η τάση σταθερότητας είναι λίγο πολύ η τάση στα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη, συμπεριλαμβανομένων των σκανδιναβικών χωρών, στις οποίες το υφιστάμενο εξαιρετικά ανεπτυγμένο θεσμικό πλαίσιο για την εκπαίδευση ενηλίκων ενθαρρύνει τη συμμετοχή⁵. Στην Ελλάδα υφίσταται έλλειψη συντονισμού τόσο σε θεσμικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο εμπλεκόμενων φορέων⁶, γεγονός το οποίο δημιουργεί εμπόδια στη συμμετοχή.

Επιπλέον, σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη η οποία πραγματοποιήθηκε για τα δύο μεγαλύτερα ιδρύματα που αποτελούν εμπλεκόμενους φορείς στην Ελλάδα (το Ινστιτούτο Εργασίας της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδος και το Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων της Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών, Βιοτεχνών και Εμπόρων) διαπιστώθηκε ότι, παρά την αύξηση της συμμετοχής, αυτό που παραμένει άλυτο πρόβλημα είναι η ανισότητα στη συμμετοχή σε σχέση με το εκπαιδευτικό επίπεδο και την ασφάλεια της απασχόλησης, ενώ το κόστος συμμετοχής σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες διά βίου μάθησης εξακολουθεί να αναγνωρίζεται ως το βασικό εμπόδιο⁷ κατά τη διάρκεια των ετών της οικονομικής κρίσης. Το ποσοστό συμμετοχής στη διά βίου μάθηση έχει σημειώσει κάποια διακύμανση, ενώ οι κύριες μεταβολές επήλθαν μεταξύ των ετών 2005 και 2010 (από 1,9% σε 3,3%) και στη συνέχεια μεταξύ των ετών 2015 και 2016 (3,3% και 4%).

5 Rubenson, K. (2006). The Nordic model of Lifelong Learning. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, Vol. 36, 3, σελ.327-341.

6 Στο πρόσφατο ενημερωτικό σημείωμα για την εκπαίδευση ενηλίκων στην Ελλάδα, ο Δρ. Γεώργιος Ζαρίφης αναγνωρίζει αυτό το ζήτημα ως σημαντική αδυναμία: «Παρόλο που το εθνικό στρατηγικό πλαίσιο πολιτικής για τη διά βίου μάθηση περιλαμβάνει μέτρα για την υποστήριξη της ανάπτυξης και διασύνδεσης των σχετικών υπηρεσιών, η συνεργασία των ενδιαφερομένων με τους σχετικούς κοινωνικούς εταίρους παραμένει ασταθής» (2016, σελ.19).

7 Karalis, T. (2017). Shooting a moving target: The Sisyphus boulder of increasing participation in adult education during the period of economic crisis. *Journal of Adult and Continuing Education*, Vol 23, Issue 1, σελ. 78 – 96.

1.2 Τάσεις στους ενήλικες με χαμηλό επίπεδο προσόντων

1.2.1 Ποσοστό ενηλίκων με χαμηλό επίπεδο προσόντων

Πίνακας 1.3: Ποσοστό ενηλίκων με χαμηλό επίπεδο προσόντων (ISCED 0-2) - εθνικά δεδομένα (2010-2016) σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ των 28 του 2016

Γεωγραφική περιοχή	Έτη								
	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Μέσος όρος ΕΕ-28	:	30,6	27,3	26,6	25,8	24,8	24,1	23,5	23
Ελλάδα	48,4	39,8	37,3	35,4	34,2	32,8	31,6	29,6	28,2

Πηγή: Πληθυσμός κατά επίπεδο εκπαίδευσης, φύλο και ηλικία (%), κωδικός Eurostat *edat_ifse_03*, τελευταία ενημέρωση στις 25 Απριλίου 2017.

Επεξηγηματική σημείωση: σε αυτόν τον πίνακα συγκρίνεται το ποσοστό του πληθυσμού με χαμηλά προσόντα (επιπέδων ISCED 0-2) το 2016 με τον μέσο όρο της ΕΕ των 28 για το 2016 και την περίοδο 2000-2016.

-Σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ των 28

Το 2016, το ποσοστό των ενηλίκων με χαμηλό επίπεδο προσόντων στην Ελλάδα ανήλθε στο 28,2% έναντι 23% του μέσου όρου της ΕΕ των 28. Κατά τα προηγούμενα έτη, το ποσοστό αυτό μειώθηκε σταθερά τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και στο επίπεδο της ΕΕ των 28.

-Διαχρονική εξέλιξη.

Το επίπεδο εκπαίδευσης του ελληνικού πληθυσμού έχει αυξηθεί ραγδαία τις τελευταίες δεκαετίες (όπως παρατηρήθηκε στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες). Ως αποτέλεσμα, όπως φαίνεται στον πίνακα 1.3, παρατηρείται αδιάλειπτη μείωση του ποσοστού των ενηλίκων με χαμηλό επίπεδο προσόντων.

Η απόκλιση μεταξύ των δύο ποσοστών ισούται με 5,2%, γεγονός που αντικατοπτρίζει μια πτωτική τάση του ποσοστού, αν λάβουμε υπόψη ότι μόλις πριν από έξι χρόνια έφτανε μέχρι και το 10%. Η εξέλιξη αυτή αποτελεί καλό δείκτη και μπορούμε να ισχυριστούμε ότι στο εγγύς μέλλον η Ελλάδα θα φτάσει τον μέσο όρο της ΕΕ των 28. Δεν πρόκειται για τυχαίο αποτέλεσμα, παρά σχετίζεται άμεσα με το γεγονός ότι η Ελλάδα ανήκει στην ομάδα των ευρωπαϊκών χωρών οι οποίες κατάφεραν να επιτύχουν τους στόχους τους, μειώνοντας το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο στην εκπαίδευση και την κατάρτιση κάτω από το στόχο του 10% που έθεσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

Σύμφωνα με το σχετικό ενημερωτικό δελτίο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου⁸, η Ελλάδα το 2015 κατάφερε να μειώσει στο 7,9% το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, μια μείωση της τάξης του 5,6% από το 2010, έτος κατά το οποίο άρχισαν να γίνονται αισθητές οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης. Φαίνεται ότι η κρίση έστρεψε τους ανθρώπους προς την εκπαίδευση / κατάρτιση, το οποίο φαίνεται ως ένα πρώτο βήμα κοινής λογικής προς την απασχόληση. Ο ισχυρισμός αυτός ενισχύεται περαιτέρω από το ενημερωτικό δελτίο για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, στο οποίο εμφανίζεται μια εξίσου αξιοσημείωτη αύξηση της τάξης του 11,8% για τα ίδια έτη, με αποτέλεσμα την οριακή υπέρβαση του στόχου του 40% της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» κατά 0,4% για το 2015. Ωστόσο, τα θετικά αυτά αποτελέσματα δεν πρέπει να δημιουργούν την εντύπωση ότι η προσπάθεια περαιτέρω μείωσης του ποσοστού των ενηλίκων με χαμηλό επίπεδο προσόντων δεν πρέπει να συνεχιστεί. Πρέπει να έχουμε κατά νου ότι σύμφωνα με τα τελευταία βασικά ευρήματα του ΟΟΣΑ κατά τη διάρκεια της έρευνας ΡΙΑΑΚ⁹, το ποσοστό των ενηλίκων στην Ελλάδα οι οποίοι σημείωσαν τα υψηλότερα επίπεδα επάρκειας γνώσεων γραμματισμού και αριθμητικής παραμένει αισθητά χαμηλότερο από τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ, ενώ το ποσοστό των ενηλίκων με μειωμένες δεξιότητες γραμματισμού και αριθμητικής είναι πολύ υψηλότερο από τον μέσο όρο.

1.2.2 Ποσοστό απασχόλησης ενηλίκων με χαμηλή ειδίκευση

Πίνακας 1.4: Ποσοστό απασχόλησης ενηλίκων με χαμηλή ειδίκευση (ISCED 0-2) - εθνικά δεδομένα (2010-2016) σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ των 28 του 2016

Γεωγραφική περιοχή	Έτη								
	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Μέσος όρος ΕΕ-28	:	55,7	53,8	53,4	52,7	52	52,6	53,2	54,3
Ελλάδα	56,8	57,7	58,1	53,9	48,4	46,3	46,9	48,5	48,4

Πηγή: Ποσοστά απασχόλησης κατά ηλικία και επίπεδο εκπαίδευσης (%), κωδικός Eurostat Ifsa_ergaed, τελευταία ενημέρωση στις 25 Απριλίου 2017.

Επεξηγηματική σημείωση: Σε αυτόν τον πίνακα συγκρίνονται τα ποσοστά απασχόλησης των ενηλίκων με χαμηλά προσόντα (επιπέδων ISCED 0-2) με τον μέσο όρο της ΕΕ κατά την περίοδο 2010-2016.

Το 2016, το ποσοστό απασχόλησης των ενηλίκων με χαμηλή ειδίκευση στην Ελλάδα είναι ελαφρώς χαμηλότερο του μέσου όρου της ΕΕ των 28 για το ίδιο έτος. Η καταμετρηθείσα διαφορά μεταξύ των δύο ποσοστών είναι 5,9%, ελαφρώς δηλαδή μεγαλύτερη (κατά 1,2%) από την αντίστοιχη διαφορά του 2015. Το αποτέλεσμα αυτό κρίνεται έως ένα βαθμό ανησυχητικό. Ωστόσο, εάν παρατηρήσουμε τη διαχρονική εξέλιξη, είναι προφανές ότι η διαφορά (περίπου 5%) μεταξύ των δύο ποσοστών μετά το 2010 σταθεροποιείται. Και πάλι,

⁸ Διαθέσιμο στη διεύθυνση https://ec.europa.eu/info/strategy/european-semester/thematic-factsheets/labour-markets-and-skills_en

⁹ Η έκθεση είναι διαθέσιμη στη διεύθυνση www.oecd.org/skills/piaac/Skills-Matter-Greece.pdf

δεν πρόκειται για κάποιο μη αναμενόμενο στατιστικό στοιχείο. Αφενός, πρέπει να λάβουμε υπόψη ότι τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας με χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο εγκαταλείπουν την εργασία για λόγους που σχετίζονται με τη γήρανση και οι θέσεις τους στο εργατικό δυναμικό αντικαθίστανται (όποτε δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας) με νεότερους, οι οποίοι στις περισσότερες περιπτώσεις διαθέτουν υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο (βλ. πίνακα 1.3). Αφετέρου, σύμφωνα με σχετικές μελέτες, στα χρόνια της κρίσης η διαδικασία της αποβιομηχάνισης εξελίχθηκε περαιτέρω, ενώ στον τομέα των κατασκευών παρατηρήθηκε σημαντική μείωση των δραστηριοτήτων του (Σωτηρόπουλος, 2014)¹⁰.

Η βιομηχανία και ειδικά οι κατασκευές είναι δύο τομείς οικονομικής δραστηριότητας στους οποίους απασχολούνται πολλοί ενήλικες με χαμηλή ειδίκευση. Σύμφωνα με το Ίδρυμα Οικονομικής και Βιομηχανικής Έρευνας (IOBE, 2015)¹¹, το 2013 η προστιθέμενη αξία του ευρύτερου τομέα των κατασκευών είχε διαμορφωθεί στα 8,1 δισεκατομμύρια ευρώ, δηλαδή περίπου 4% του ΑΕΠ, σαφώς μειωμένη έναντι της αξίας των 22,5 δισεκατομμυρίων ευρώ ή 11% του ΑΕΠ το 2006. Η δραματική αυτή μείωση επηρεάζει σαφώς την απασχόληση σε αυτόν τον τομέα, στον οποίο το 2013 απασχολούνταν μόνο 287.000 άτομα, ενώ το 2008 ο αριθμός των εργαζομένων (συνήθως χαμηλών δεξιοτήτων) που απασχολούνταν στον τομέα των κατασκευών ανερχόταν στα 589.000 άτομα. Γενικά, κατά τη διάρκεια των ετών της κρίσης, η ζήτηση για εργαζόμενους χαμηλής εξειδίκευσης μειώθηκε κατά 10,5% (Ευστράτογλου, 2016).¹²

1.2.3 Ποσοστό συμμετοχής των ενηλίκων με χαμηλή ειδίκευση

Πίνακας 1.5: Ποσοστό συμμετοχής των ενηλίκων με χαμηλή ειδίκευση - μέσος όρος ΕΕ σε σύγκριση με τον εθνικό μέσο όρο

Γεωγραφική περιοχή	Έτη									
	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Μέσος όρος ΕΕ-28	:	3,7	3,9	4	3,9	4,5	4,5	4,3	4,2	
Ελλάδα	0,1	0,2	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,7	

Πηγή: Ποσοστό συμμετοχής στην εκπαίδευση και την κατάρτιση κατά φύλο και εκπαιδευτικές επιδόσεις (%), κωδικός Eurostat trng_ifse_03, τελευταία ενημέρωση στις 25 Απριλίου 2017.

Επεξηγηματική σημείωση: Σε αυτόν τον πίνακα συγκρίνεται το ποσοστό συμμετοχής στη διά βίου μάθηση των ενηλίκων ηλικίας 25-64 ετών με χαμηλά προσόντα (επιπέδων ISCED 0-2) με τα δεδομένα της ΕΕ κατά την περίοδο 2010-2016.

Το ποσοστό 0,7% του 2016 απέχει πολύ από τον μέσο όρο της ΕΕ των 28. Πράγματι, αυτό το ποσοστό είναι το δεύτερο χαμηλότερο ποσοστό συμμετοχής ενηλίκων με χαμηλή

10 Διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://library.fes.de/pdf-files/id/10743.pdf>

11 Διαθέσιμο στη διεύθυνση http://iobe.gr/docs/research/RES_05_F_31032015_REP_GR.PDF

12 <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/athen/13243.pdf>

Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομών στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/
δεξιοτήτων ενηλίκων
Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

ειδίκευση στα κράτη μέλη της ΕΕ των 28 (πρώτη είναι η Κροατία με 0,3%). Παρόλο που εκ πρώτης όψεως η εξελικτική πορεία αυτού του ποσοστού μπορεί να δημιουργεί την εντύπωση ότι το πρόσφατο ποσοστό είναι ενθαρρυντικό, μετά από μια πενταετή περίοδο σταθερότητας (αύξηση 0,3%, η οποία έχει δημιουργήσει το καλύτερο μέχρι τώρα καταγραμμένο ποσοστό), πρέπει να είμαστε εξαιρετικά επιφυλακτικοί όσον αφορά αυτό το επίτευγμα αναφοράς. Ανάμεσα σε άλλους διεθνείς οργανισμούς, ο ΟΟΣΑ έχει επισημάνει συχνά ότι «οι εργαζόμενοι με χαμηλή ειδίκευση συγκεντρώνουν χαμηλά ποσοστά απασχόλησης με χαμηλά αποτελέσματα στην ποιότητα των αποδοχών, στην ασφάλεια της αγοράς εργασίας και στην ποιότητα του εργασιακού περιβάλλοντος»¹³. Οι ενήλικες με χαμηλή ειδίκευση αποτελούν μακράν τα πρώτα θύματα των όποιων κοινωνικών και οικονομικών κρίσεων, ανεξάρτητα από τους λόγους και την προέλευση αυτών των κρίσεων (ΕΕ, 2010, Oesch, 2010).¹⁴ Επομένως, η παροχή διαφοροποιημένων και καλά οργανωμένων συστημάτων διά βίου μάθησης τα οποία θα προσελκύουν τη συμμετοχή ενηλίκων με χαμηλή ειδίκευση, προκειμένου αυτοί να αυξήσουν τις δεξιότητες που απαιτούνται για την είσοδο και την εξέλιξη τους στην αγορά εργασίας, αποτελεί μονόδρομο όσον αφορά την κατεύθυνση της πολιτικής (ΕΕπ, 2013).¹⁵¹⁶

13 <http://www.oecd.org/employment/ministerial/employment-in-figures.htm>

14 <http://cor.europa.eu/en/documentation/studies/Documents/effects-education-training.pdf>

15 European Commission (2013), PES approaches to low-skilled adults and young people: Work-first or train-first? Toolkit for PES, Συντάκτες: Ellen Murray και Helen Tubb

16 https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-semester_thematic-factsheet_social_inclusion_en.pdf

2.0 ΣΥΝΤΟΜΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

2.1 Κύρια χαρακτηριστικά και συνοπτική περίληψη της ιστορικής εξέλιξης

Το ιστορικό της Ελλάδας όσον αφορά τη συστηματική παροχή εκπαιδευτικών ευκαιριών σε ενήλικες σπουδαστές είναι σχετικά σύντομο. Μολονότι υπήρξαν πολλές δημόσιες και ιδιωτικές πρωτοβουλίες όσον αφορά την εκπαίδευση ενηλίκων, οι οποίες χρονολογούνται από τις αρχές του 20ού αιώνα, ο χαρακτήρας τους έχει χαρακτηριστεί ως μη δομημένος και μη συστηματικός (Karalis & Vergidis, 2004). Κρίνεται γενικά αποδεκτό το γεγονός ότι η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) το 1981 ενίσχυσε σημαντικά το ενδιαφέρον για αυτή τη μορφή εκπαίδευσης. Ένα από τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά αυτής της περιόδου ήταν η ίδρυση της Γενικής Γραμματείας Λαϊκής Επιμόρφωσης το 1983. Μέσω του πανελλαδικού δικτύου των Νομαρχιακών Επιτροπών για τη Λαϊκή Επιμόρφωση (ΝΕΛΕ), η Γραμματεία κατάφερε την εκπαίδευση σχεδόν ενός εκατομμυρίου ενηλίκων σε πολλούς διαφορετικούς τομείς, από γραφή και ανάγνωση έως μαθήματα επαγγελματικής κατάρτισης (π.χ. φωτογραφία, αγγειοπλαστική, μελισσοκομία, οινοποιία, ομαδική εργασία, επιχειρηματικότητα κ.λπ.) (Λευθεριώτου, 2014).

Παράλληλα, ένας άλλος μεγάλος οργανισμός του δημόσιου τομέα, το Ελληνικό Κέντρο Παραγωγικότητας (ΕΛΚΕΠΑ), υλοποίησε μεγάλο αριθμό προγραμμάτων, κυρίως στον τομέα της διοίκησης επιχειρήσεων και της πληροφορικής (Karalis, 2002). Κατά την περίοδο 1994-1999, η ελληνική εκπαίδευση ενηλίκων συνέπεσε πλήρως με την αποδοχή και εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών του ΕΚΤ, προκειμένου για την εξασφάλιση χρηματοδότησης από Ευρωπαϊκά Ταμεία. Επομένως, κατά την περίοδο αυτή δόθηκε μεγάλη έμφαση στη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση. Η διαδικασία ανάπτυξης του συστήματος συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης διήρκεσε περισσότερο από τρία χρόνια και κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας υλοποιήθηκαν πολλές καινοτομίες, όπως η δημιουργία του Εθνικού Κέντρου Πιστοποίησης (ΕΚΕΠΙΣ). Το ΕΚΕΠΙΣ είχε την εξουσία να καθορίζει τις προδιαγραφές και να πιστοποιεί τα δημόσια και ιδιωτικά Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ), τα οποία ήταν οι μοναδικοί αποδέκτες κονδυλίων της ΕΕ για εκπαιδευτικά προγράμματα με στόχο την καταπολέμηση της ανεργίας. Μέσα σε τρία χρόνια (1996-1998) πιστοποιήθηκαν σε ολόκληρη τη χώρα 262 ΚΕΚ.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1990, το σύστημα συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης ήταν ένας τομέας που σχετιζόταν κυρίως με πρωτοβουλίες του ιδιωτικού τομέα. Ο ιδιωτικός τομέας στον κλάδο κατάρτισης απορροφά περίπου το 70% των προγραμμάτων και των σχετικών πόρων τους (Karalis, Pavlis-Korre, 2009). Ωστόσο, η τάση για υπερβολική έμφαση στη ΣΕΕΚ είχε ως αποτέλεσμα την σχεδόν πλήρη εξάλειψη της γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων. Το 2001, η Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης μετονομάστηκε σε Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΓΓΕΕ) και σύμφωνα με την Λευθεριώτου (2014) αυτή η περίοδος χαρακτηρίζεται από μια πιο ορθολογική αξιοποίηση των κονδυλίων της ΕΕ, δεδομένου ότι υπάρχουν συγκεκριμένα ιδρύματα και διαδικασίες διασφάλισης ποιότητας. Η κατάσταση διαφοροποιήθηκε ελαφρώς από το 2001 και μετά, με την εισαγωγή πολιτικών και πρωτοβουλιών οι οποίες καταφέρνουν να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για περαιτέρω ανάπτυξη του τομέα της διά βίου μάθησης. Ωστόσο, η εξαγωγή συμπερασμάτων

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομώνων στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/
δεξιοτήτων ενηλίκων
Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

σχετικά με την αποτελεσματικότητα αυτών των πολιτικών παραμένει δύσκολη, δεδομένου ότι πολλές από αυτές τις πολιτικές εγκρίθηκαν υπό την απειλή της απώλειας της οικονομικής στήριξης από την Ευρωπαϊκή Ένωση και ως εκ τούτου σχεδιάστηκαν μεν με επιτυχία όσον αφορά την απορρόφηση της χρηματοδότησης, όχι ωστόσο με βιώσιμο τρόπο.

Αργότερα το 2008, η Γραμματεία μετονομάστηκε και πάλι σε Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης, και δύο χρόνια αργότερα, το 2010, γίνεται η πρώτη προσπάθεια δημιουργίας συγκεκριμένου νομικού πλαισίου μέσω του Νόμου 3879/2010, ο οποίος εξακολουθεί να αποτελεί το βασικό λειτουργικό πλαίσιο. Οι κοινωνικές και χρηματοοικονομικές συνθήκες που επικρατούν στη χώρα μετά το 2010, έτος κατά το οποίο η Ελλάδα εισήλθε σε μια μακρά περίοδο οικονομικής ύφεσης, σε συνδυασμό με τη διαρκή εναλλαγή κυβερνήσεων επηρέασε κατά κάποιο τρόπο την εφαρμογή αυτού του πλαισίου, δεδομένου ότι η διά βίου μάθηση δεν θεωρείται κορυφαία προτεραιότητα ούτε και λύση για τα έντονα προβλήματα που αντιμετωπίζει η πλειοψηφία του ελληνικού πληθυσμού. Για παράδειγμα, με σκοπό τη συμμόρφωση με τη γενική ιδέα της μείωσης του δημόσιου τομέα, η οποία αποτελούσε μια από τις σημαντικότερες μέριμνες όλων των προγραμμάτων λιτότητας που επιβλήθηκαν στην Ελλάδα από τους φορείς εξωτερικής χρηματοδοτικής στήριξής της (ΔΝΤ, ΕΚΤ, ΕΜΣ) η Γενική Γραμματεία ΔΒΜ συγχωνεύτηκε με τη Γραμματεία Πολιτικών για τη Νεολαία και δημιούργησαν την υφιστάμενη Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης και Νεότητας, η οποία είναι κυβερνητικός οργανισμός με πολύ ευρύ φάσμα αρμοδιοτήτων, και το επακόλουθο γραφειοκρατικό σύστημα λήψης αποφάσεων δημιουργεί κατά κάποιον τρόπο εμπόδια στην έγκαιρη εφαρμογή των οδηγιών και των αποφάσεων.

Ωστόσο, σήμερα η Ελλάδα διαθέτει στον τομέα της διά βίου μάθησης ένα λεπτό αλλά ενεργό πλαίσιο πολιτικής, το οποίο καλύπτει σε μεγάλο βαθμό όλες τις μορφές εκπαίδευσης ενηλίκων. Με βάση αυτό το πλαίσιο, η «Γενική Εκπαίδευση Ενηλίκων», η οποία περιλαμβάνει όλες τις δραστηριότητες οργανωμένης μάθησης (τυπικής και μη τυπικής) που απευθύνονται σε ενήλικες και επιδιώκει τον εμπλουτισμό της γνώσης και την ανάπτυξη και βελτίωση των ικανοτήτων και δεξιοτήτων (μεταξύ άλλων του γραμματισμού, της αριθμητικής και των βασικών δεξιοτήτων στις ΤΠΕ), για την ανάπτυξη της προσωπικότητας και της ενεργού συμμετοχής, παρέχεται από μεγάλο αριθμό εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Τα ιδρύματα αυτά χρηματοδοτούνται στις περισσότερες περιπτώσεις από την κυβέρνηση ή τις τοπικές αρχές. Ανάλογα με τη φύση των προγραμμάτων και τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες τις οποίες παρέχουν, αλλά και τις ομάδες στόχους στις οποίες απευθύνονται, στην Ελλάδα υπάρχουν τρεις διαφορετικές κατηγορίες οργανισμών που δραστηριοποιούνται σε αυτόν τον τομέα:

- 1) Δημόσιοι πάροχοι που προσφέρουν προγράμματα βασικής εκπαίδευσης (τυπικής και μη τυπικής μάθησης) σε ενήλικες,
- 2) Πάροχοι οι οποίοι αποτελούν δημόσιες, ιδιωτικές εταιρείες και πάροχοι οι οποίοι αποτελούν συλλογικές οργανώσεις (όπως Επιμελητήρια) και προσφέρουν ευκαιρίες αρχικής και / ή συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και κατάρτισης σε άνεργους, υπαλλήλους και επαγγελματίες,
- 3) Δημόσιοι οργανισμοί οι οποίοι συστήνονται ως εκπαιδευτικά ιδρύματα ανώτερου επιπέδου, όπως πανεπιστήμια και τεχνικές σχολές και οι οποίοι παρέχουν ευκαιρίες

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομώνων στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/
δεξιοτήτων ενηλίκων
Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

αρχικής ή / και συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και κατάρτισης σε φοιτητές, πτυχιούχους, άνεργους και επαγγελματίες.

Στον Πίνακα 2.1 παρακάτω παρουσιάζονται τα τελευταία στοιχεία της Eurostat σε πραγματικούς αριθμούς όσον αφορά τη συμμετοχή στην τυπική εκπαίδευση και κατάρτιση. Τα αριθμητικά στοιχεία διευκολύνουν την κατηγοριοποίηση ανά εκπαιδευτικό επίπεδο και δείχνουν σαφώς ότι οι ενήλικες οι οποίοι εμπλέκονται σε διαδικασίες τυπικής εκπαίδευσης ενηλίκων συμμετέχουν ως επί το πλείστον σε προγράμματα επιπέδου κατώτερης δευτεροβάθμιας και ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Τα στατιστικά στοιχεία δεν απεικονίζουν τη συμμετοχή των ενηλίκων ηλικίας άνω των 25 ετών στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ από την εμπειρία μας οι μαθητές των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας ανήκουν κυρίως σε αυτήν την κατηγορία. Επιπλέον, ο αυξημένος αριθμός των ενηλίκων οι οποίοι παρακολουθούν προγράμματα πανεπιστημιακής εκπαίδευσης τα οποία οδηγούν σε προπτυχιακό τίτλο σπουδών επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από την τεράστια επιχειρησιακή επιτυχία του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, το οποίο το 2016-2017 είχε εγγεγραμμένους στα προπτυχιακά του προγράμματα 16.754 ενεργούς φοιτητές αυτής της ηλικιακής κατηγορίας (στοιχεία διαθέσιμα στη διεύθυνση <https://www.eap.gr/el/to-eap/leitourgia/to-eap-simera>).

Πίνακας 2.1 Αριθμός συμμετεχόντων στην τυπική εκπαίδευση και κατάρτιση κατά επίπεδο εκπαίδευσης και ηλικία

	20-24 ετών	Άνω των 25 ετών	Σύνολο
Επίπεδο εκπαίδευσης (βασική, επαγγελματική, ανώτατη)	Δεδομένα μη διαθέσιμα	Δεδομένα μη διαθέσιμα	Δεδομένα μη διαθέσιμα
Πρωτοβάθμια	3	0	3
Κατώτερη δευτεροβάθμια	3.393	0	3.393
Ανώτερη δευτεροβάθμια	19.818	11.186	31.004
Μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση		12.704	
Τριτοβάθμια εκπαίδευση σύντομου κύκλου		0	
Πτυχίο πανεπιστημίου ή ισοδύναμο επίπεδο		85.414	
Μεταπτυχιακό ή ισοδύναμο επίπεδο		39.868	
Διδακτορικό ή ισοδύναμο επίπεδο		10.034	

Πηγή: Eurostat, πίνακας βάσεων δεδομένων Eurostat με τίτλο «Εγγεγραμμένοι μαθητές και φοιτητές κατά επίπεδο εκπαίδευσης, φύλο και ηλικία (educ_uoe_enra02)», πρόσβαση στις 21/08/2017

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

2.2 Παροχή

Στον ελληνικό τομέα εκπαίδευσης ενηλίκων, ορισμένοι φορείς και οργανισμοί είναι καταρχήν υπόλογοι στο Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και λειτουργούν στο διοικητικό και συντονιστικό επίπεδο του συστήματος. Αυτοί είναι οι εξής: (α) η Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης και Νεολαίας (βλ. παραπάνω για την εξέλιξή της)· β) τα περιφερειακά γραφεία ΔΒΜ· (γ) τα δημοτικά γραφεία ΔΒΜ· (δ) ο Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ)· και (ε) το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης (αρμόδιο κυρίως για τη συνεχιζόμενη κατάρτιση στον δημόσιο τομέα της οικονομίας).

Ο πιο σημαντικός από αυτούς είναι η Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης και Νεολαίας (ΓΓΔΒΜΝ), η οποία ενεργεί ως ο βασικός εμπλεκόμενος φορέας στη στρατηγική για τη διά βίου μάθηση και είναι αρμόδια για την υλοποίησή της μέσω του Ιδρύματος Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης (ΙΝΕΔΙΒΙΜ) που ιδρύθηκε το 2011 και αποτελεί οντότητα ιδιωτικού δικαίου του ευρύτερου δημόσιου τομέα, με οικονομική και λειτουργική αυτονομία. Πρόκειται για μη κερδοσκοπικό ίδρυμα δημοσίου συμφέροντος, το οποίο εποπτεύεται από τον Υπουργό Παιδείας. Η ΓΓΔΒΜΝ σχεδιάζει, οργανώνει και χρηματοδοτεί την πλειονότητα των προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων. Όπου αυτό ενδείκνυται, συνεργάζεται με άλλους κρατικούς φορείς, όπως το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Ασφάλισης, ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), το Υπουργείο Δικαιοσύνης, το Υπουργείο Ανάπτυξης και το Υπουργείο Εσωτερικών και Δημόσιας Διοίκησης. Η ΓΓΔΒΜΝ επιβλέπει μέσω του ΙΝΕΔΙΒΙΜ μια σειρά προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων. Υπό την αιγίδα της ΓΓΔΒΜΝ προσφέρουν ευκαιρίες μάθησης για ενήλικες διάφορα ιδρύματα. Ακολουθεί σύντομη περιγραφή των ιδρυμάτων αυτών, σύμφωνα με τα κύρια μαθησιακά αποτελέσματα.

2.2.1 Υποστήριξη των ενηλίκων για τη βελτίωση των βασικών τους δεξιοτήτων

Τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ) αποτελούν το βασικό χρηματοδοτούμενο από το κράτος ίδρυμα που δίνει τη δυνατότητα σε ενήλικες ηλικίας 18 ετών και άνω, οι οποίοι δεν έχουν ολοκληρώσει την εννεαετή υποχρεωτική τους εκπαίδευση, να συνεχίσουν τις σπουδές τους, να βελτιώσουν τις βασικές τους δεξιότητες (γραφή και ανάγνωση, αριθμητική, ψηφιακές δεξιότητες και δεξιότητες ξένων γλωσσών) και να αποκτήσουν τίτλο ισοδύναμο με το απολυτήριο Γυμνασίου. Η διάρκεια των μαθημάτων είναι 18 μήνες (δύο σχολικά έτη) και οι ώρες διδασκαλίας είναι 25 την εβδομάδα. Τα μαθήματα πραγματοποιούνται τις απογευματινές ώρες, από Δευτέρα έως Παρασκευή. Το πρόγραμμα των ΣΔΕ, συγχρηματοδοτούμενο από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και το Ελληνικό Δημόσιο, ξεκίνησε στην Ελλάδα το 2000. Πρόκειται για ένα ευέλικτο πρόγραμμα κατάρτισης προσαρμοσμένο στις δεξιότητες και τις ανάγκες των σπουδαστών, το οποίο επιπλέον υποστηρίζει τους σπουδαστές ολιστικά (επαγγελματική καθοδήγηση, ψυχολογική υποστήριξη κ.λπ.) και διαθέτει στην πλειοψηφία του εκπαιδευτικούς με υψηλά προσόντα, ικανούς να ανταποκρίνονται στην πολυπλοκότητα των καθηκόντων τα οποία εκπληρώνουν. Σε ολόκληρη τη χώρα έχουν ιδρυθεί 62 σχολεία αυτού του είδους, καθώς και πολλά

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

παραρτήματα (τμήματα εκτός έδρας). Οκτώ Σχολεία λειτουργούν σε καταστήματα κράτησης.

2.2.2 Υποστήριξη των ενηλίκων για την απόκτηση αναγνωρισμένου τίτλου σπουδών

Σε αυτήν την κατηγορία μπορούμε να συμπεριλάβουμε τα Κέντρα Διά Βίου Μάθησης Επιπέδου Ι. Σύμφωνα με τον Νόμο 4093/2012, αυτή είναι η νέα ονομασία των (πρώην) Εργαστηρίων Ελευθέρων Σπουδών (ΕΕΣ). Στην ίδια όμως κατηγορία συμπεριλαμβάνουμε και άλλους οργανισμούς, όπως ιδρύματα εκμάθησης ξένων γλωσσών (που οδηγούν σε αναγνωρισμένους τίτλους σπουδών) ή ακόμη και εκδοτικούς οίκους που διοργανώνουν σειρά σεμιναρίων και διαλέξεων οι οποίες οδηγούν σε μη επαγγελματικές μη επικυρωμένες πιστοποιήσεις. Ωστόσο, στην ελληνική κουλτούρα οι «αναγνωρισμένοι τίτλοι σπουδών» διασυνδέονται με κάποιο είδος επαγγελματικής ταυτότητας η οποία επικυρώνεται από το κράτος. Επομένως, σε αυτήν την κατηγορία έχουμε δύο τύπους ιδρυμάτων που βοηθούν τους ενήλικες να αποκτήσουν αναγνωρισμένη πιστοποίηση: (α) τα Εσπερινά Επαγγελματικά Λύκεια και (β) τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης

Ενήλικες οι οποίοι είτε εργάζονται το πρωί είτε επιθυμούν να αποκτήσουν περαιτέρω τίτλους σπουδών (π.χ. απόφοιτοι των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας ή άτομα που αναγκάστηκαν να σταματήσουν το σχολείο μετά από την υποχρεωτική εκπαίδευση για κοινωνικούς λόγους), συνήθως εγγράφονται στα Εσπερινά Επαγγελματικά Λύκεια. Το 2016, ο φοιτητικός πληθυσμός των ΕΕΠΑΛ αποτελούνταν από 14.185 μαθητές. Σύμφωνα με το Νόμο 4186/2013, η ελάχιστη ηλικία εισαγωγής στα ιδρύματα αυτά ορίζεται στο 16ο έτος. Σύμφωνα με τον ίδιο νόμο, σκοπός των ιδρυμάτων αυτών είναι, μεταξύ άλλων στόχων, η παροχή γενικής εκπαίδευσης, η καλλιέργεια της κριτικής σκέψης, η ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, η υποβοήθηση των μαθητών για την είσοδό τους στην αγορά εργασίας, η προώθηση των δεξιοτήτων διά βίου μάθησης, η ενίσχυση των αξιών της δημοκρατίας και της συλλογικής δράσης και η προαγωγή της αγωγής του πολίτη.

Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) ονομάζονται τα ιδρύματα εκείνα τα οποία στοχεύουν στην παροχή υπηρεσιών αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης σε ενήλικες που αναζητούν αναγνωρισμένο τίτλο σπουδών. Σε ολόκληρη τη χώρα λειτουργούν τόσο δημόσια όσο και ιδιωτικά ΙΕΚ. Ωστόσο, η λειτουργία των Δημόσιων ΙΕΚ εποπτεύεται από τη Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης και Νεολαίας. Το σύστημα πιστοποίησης για την αρχική επαγγελματική κατάρτιση των ΙΕΚ διαχειρίζεται ο Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ), ο οποίος είναι ο αρμόδιος φορέας για τον προσδιορισμό των επαγγελματικών δικαιωμάτων των αποφοίτων των ΙΕΚ εντός του εθνικού (ΕΘΠΠ) αλλά και του ευρωπαϊκού πλαισίου προσόντων (ΕΠΠ). Η διοίκηση όλων των δημόσιων ΙΕΚ αποτελεί αρμοδιότητα του Ιδρύματος Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης (βλ. παραπάνω). Η επιδότηση για τις επιταγές κατάρτισης και η τοποθέτηση των πτυχιούχων σε οργανισμούς όπως νοσοκομεία, βρεφονηπιακοί σταθμοί, τράπεζες, ιδιωτικές επιχειρήσεις και άλλοι συγχρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

2.2.3 Υποστήριξη των ενηλίκων για την ανάπτυξη άλλων γνώσεων και δεξιοτήτων, για μη επαγγελματικούς σκοπούς

Τα Δημοτικά Κέντρα Δια βίου Μάθησης (ΔΚΔΒΜ) αποτελούν τη βασική δομή μη τυπικής εκπαίδευσης ενηλίκων από το 2010 και λειτουργούν σε τοπικό επίπεδο (ως ανεξάρτητες μονάδες εντός της οργανωτικής δομής κάθε δήμου στην Ελλάδα). Μέσω των κέντρων αυτών έχουν προσφερθεί πολλά προγράμματα βασικής εκπαίδευσης και ελευθέρων σπουδών. Τα ΔΚΒΔΜ ιδρύθηκαν δυνάμει των διατάξεων του Ν. 3852/2010. Ο Νόμος 3879/2010 δημιούργησε το πλαίσιο λειτουργίας τους και η αρχική λειτουργία τους υποστηρίχθηκε από δημόσιους και ευρωπαϊκούς πόρους.

Τα προσφερθέντα προγράμματα είχαν ως στόχο την προώθηση μιας θετικής στάσης απέναντι στη μάθηση, την προώθηση των ίσων ευκαιριών πρόσβασης στην εκπαίδευση, την ενθάρρυνση της παραγωγικής χρήσης του ελεύθερου χρόνου και την αύξηση των ευκαιριών προσβασιμότητας στην αγορά εργασίας. Μοναδικές προϋποθέσεις συμμετοχής είναι το πραγματικό ενδιαφέρον για την απόκτηση γνώσεων και η ενεργός συμμετοχή. Επιπλέον, δημιουργήθηκαν ειδικά οργανωμένες τάξεις για ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (Ρομά, κρατούμενους, μουσουλμανικές μειονότητες, μετανάστες - παλιννοστούντες, άτομα με ειδικές ανάγκες) για πλήρη και ισότιμη κοινωνική ένταξη.

2.2.4 Διευκόλυνση της μετάβασης στην αγορά εργασίας ανέργων ή ατόμων που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο της ανεργίας (ΕΠΑΕ)

Η μετάβαση στην αγορά εργασίας διευκολύνεται κυρίως μέσω του προγράμματος επιταγής επαγγελματικής κατάρτισης. Το πρόγραμμα αυτό αποτελεί κοινή δράση του Υπουργείου Εργασίας και του Οργανισμού Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Συγχρηματοδοτούμενο από το ΕΚΤ, το πρόγραμμα επιταγών αποτελείται από διάφορα υποπρογράμματα και απευθύνεται σε ανέργους διαφόρων επαγγελματικών τομέων. Στόχος είναι η επίτευξη με δομημένο τρόπο μιας εισόδου των ανέργων στην αγορά εργασίας, με απώτερο σκοπό την εύρεση πλήρους απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει θεωρητική εκπαίδευση και βμηνη πρακτική άσκηση στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας. Επιπλέον, προβλέπονται υπηρεσίες καθοδήγησης και συμβουλευτικής για την υποστήριξη της προσπάθειας των δικαιούχων (ανέργων και επιχειρήσεων).

2.2.5 Διευκόλυνση της πρόσβασης των ενηλίκων στην ανώτατη εκπαίδευση

Σε αυτήν την κατηγορία υπάρχει το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ), το οποίο έχει ως αποστολή την παροχή πανεπιστημιακής εκπαίδευσης υψηλής ποιότητας μέσω της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, τόσο σε προπτυχιακό όσο και μεταπτυχιακό επίπεδο, σε ενήλικες εκπαιδευόμενους. Για τον σκοπό αυτό, αναπτύσσει και εφαρμόζει κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό και μεθόδους διδασκαλίας. Το ΕΑΠ είναι το 19ο Ελληνικό Κρατικό Πανεπιστήμιο. Αποτελεί νομική οντότητα δημοσίου δικαίου, εντελώς ανεξάρτητη και αυτόνομη. Το Πανεπιστήμιο υποδέχτηκε τους πρώτους του φοιτητές το 1998. Διαθέτει τέσσερις σχολές (Κοινωνικών Επιστημών, Εφαρμοσμένων Τεχνών, Επιστήμης και Τεχνολογίας και

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομών στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/
δεξιοτήτων ενηλίκων
Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

Ανθρωπιστικών Επιστημών) και πάνω από 30.000 εγγεγραμμένους προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές.

2.2.6 Προσφορά δυνατότητας στους ενήλικες εργαζομένους για την ανάπτυξη των σχετικών με την εργασία δεξιοτήτων τους

Σε αυτήν την κατηγορία υπάρχουν τα Κέντρα Δια Βίου Μάθησης Επιπέδου ΙΙ, τα οποία σύμφωνα με το Ν. 4093/2012 είναι ιδρύματα που παρέχουν υπηρεσίες συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, επαγγελματικού προσανατολισμού και συμβουλευτικής. Σύμφωνα με τον ίδιο νόμο ο οποίος αφορά και τα Κέντρα Δια Βίου Μάθησης Επιπέδου ΙΙ, υπάρχουν επίσης τα (πρώην) Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (βλ. ΚΕΚ παραπάνω). Τα Κέντρα Διά Βίου Μάθησης Επιπέδου ΙΙ παρέχουν υπηρεσίες συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης αφού λάβουν πιστοποίηση από τον Εθνικό Οργανισμό Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ).

Επιπλέον, στην κατηγορία αυτή υπάρχει επίσης το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΚΔΔΑ), το οποίο είναι ο εξουσιοδοτημένος εθνικός φορέας για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού του δημόσιου τομέα. Το ΕΚΔΔΑ ιδρύθηκε το 1983 και εποπτεύεται από τον Υπουργό Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης. Βασική αποστολή του είναι η βελτίωση της λειτουργίας και της αποτελεσματικότητας των δημόσιων υπηρεσιών και η αναβάθμιση των προσόντων των δημοσίων υπαλλήλων μέσω της προώθησης της διά βίου μάθησης και μέσω της παροχής πιστοποιημένης εκπαίδευσης σε γνώσεις και δεξιότητες που σχετίζονται με τη λειτουργία του δημόσιου τομέα. Η αποστολή αυτή πραγματοποιείται μέσω μιας σειράς πρωτοβουλιών, μαθημάτων και σεμιναρίων που υλοποιούνται από το Ινστιτούτο Επιμόρφωσης (ΙΝΕΠ) στην Αθήνα και το αποκεντρωμένο παράρτημά του στη Θεσσαλονίκη (ΠΙΝΕΠΘ).

2.2.7 Λοιπά (εάν υπάρχουν)

Υπάρχουν δύο σχετικοί θεσμοί: α) Οι Σχολές Γονέων · και (β) η Εκπαίδευση Μεταναστών. Το τελευταίο έχει τεράστια σημασία λόγω των μεταναστευτικών ροών, οι οποίες έχουν αυξηθεί τα τελευταία χρόνια εξαιτίας των συνθηκών πολιτικής αστάθειας στην περιοχή της Μέσης Ανατολής.

Οι Σχολές Γονέων είναι θεσμός ο οποίος άρχισε να λειτουργεί το 2002. Το πρόγραμμα απευθύνεται σε γονείς παιδιών κάθε ηλικίας, καταγωγής, επιπέδου εκπαίδευσης, μελλοντικούς γονείς, γονείς παιδιών με αναπηρίες, ηλικιωμένους, ευάλωτες κοινωνικές ομάδες κ.λπ. Οι Σχολές Γονέων λειτουργούν σε όλες τις περιφέρειες της Ελλάδας και οι βασικές ενότητες μαθημάτων περιλαμβάνουν: τη δομή και τη λειτουργία της ελληνικής οικογένειας, την προσαρμογή των παιδιών στο σχολείο, την υγεία και την ασφάλεια στο σπίτι, τους χώρους αναψυχής του σχολείου και των παιδιών, τον εθισμό στο κάπνισμα, το αλκοόλ, τα ναρκωτικά, την οδηγική συμπεριφορά και ασφάλεια, τη διατροφή, τη σημασία της σωματικής άσκησης, την υγεία και την ασφάλεια στους χώρους εργασίας, τη σεξουαλική εκπαίδευση, την τρίτη ηλικία και την οικογένεια, τη διαχείριση του ελεύθερου χρόνου, τους εκπαιδευτικούς, την οικογένεια και την αναγνώριση των κλίσεων, την προώθηση της

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομών στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/
δεξιοτήτων ενηλίκων
Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

ισότητας των φύλων, την παροχή συμβουλών για γονείς παιδιών με αναπηρίες, τα στερεότυπα και τις διακρίσεις εντός της οικογένειας.

Το πρόγραμμα «Εκπαίδευση των μεταναστών στην ελληνική γλώσσα, την ελληνική ιστορία και τον ελληνικό πολιτισμό – ΟΔΥΣΣΕΑΣ» απευθύνεται σε πολίτες της ΕΕ, ωστόσο στις μέρες μας απευθύνεται και σε υπηκόους τρίτων χωρών ανεξαρτήτως καταγωγής, ηλικίας 16 ετών και άνω, οι οποίοι διαμένουν νόμιμα στην Ελλάδα. Το πρόγραμμα έχει ως στόχο την παροχή των γλωσσικών δεξιοτήτων, αλλά και των κοινωνικών και διαπολιτισμικών ικανοτήτων οι οποίες απαιτούνται για την κοινωνική ένταξη των συμμετεχόντων και των οικογενειών τους. Η ολοκλήρωση του κύκλου σπουδών παρέχει στους φοιτητές δικαίωμα συμμετοχής στις εξετάσεις για την απόκτηση Πιστοποιητικού Γλωσσομάθειας επιπέδου Α2. Τα μαθήματα προσφέρονται δωρεάν σε όλες τις περιοχές της χώρας.

3.0 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

3.1 Γενικό πλαίσιο

Μετά το 2000, ως αποτέλεσμα ορισμένων σοβαρών προσπαθειών, υλοποιήθηκε μια συνεκτική και ενημερωμένη στρατηγική για τη διά βίου μάθηση, μέσω της οποίας μπόρεσαν να ευδοκιμήσουν οι υφιστάμενες πολιτικές. Πρώτη σοβαρή απόπειρα υπήρξε η ψήφιση του βασικού Νόμου 3369/2005 σχετικά με τη «Συστηματοποίηση της διά βίου μάθησης και άλλες διατάξεις», μέσω του οποίου η λειτουργία των ήδη λειτουργούντων φορέων-παρόχων εκπαίδευσης και κατάρτισης ενηλίκων, καθώς και των νεοσύστατων φορέων, συστηματοποιήθηκε και ενσωματώθηκε στους κανόνες ενός συνεκτικού θεσμικού πλαισίου για τη ΔΒΜ. Ο μεταγενέστερος Νόμος 3879/2010 για την «Ανάπτυξη της Διά Βίου Μάθησης και λοιπές διατάξεις» έρχεται να υποστηρίξει πρωτοβουλίες του προηγούμενου νόμου και έχει ως σκοπό τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου νομικού πλαισίου για τον αποτελεσματικότερο συντονισμό και τη συστηματοποίηση των δράσεων και των φορέων της Διά Βίου Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.

Το μεταρρυθμισμένο θεσμικό πλαίσιο επιχειρεί να καλύψει όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης ενηλίκων στον Δημόσιο Τομέα, ενώ παρέχει στους κοινωνικούς εταίρους τη δυνατότητα να δημιουργούν τους δικούς τους φορείς εκπαίδευσης ενηλίκων, σχεδιασμένους για την αύξηση της ενεργού συμμετοχής και την ενίσχυση της κοινωνικής αποτελεσματικότητας. Όλες οι τρέχουσες προτεραιότητες πολιτικής καθορίζονται στον νόμο 3879/2010¹⁷ ο οποίος ορίζει ως διά βίου εκπαίδευση κάθε δραστηριότητα καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου η οποία στοχεύει τόσο στην απόκτηση και στη βελτίωση των γενικών και επιστημονικών γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, όσο και στην προσωπική ανάπτυξη και την απασχολησιμότητα. Επιπλέον, με διάφορες κοινές υπουργικές αποφάσεις¹⁸ ορίζεται η δικαιοδοσία των σχετικών κρατικών φορέων και συγκεκριμένα μέτρα.

Όσον αφορά τη διακυβέρνηση, πρέπει να σημειωθεί ότι οι πρόσφατες αλλαγές προκλήθηκαν σε μεγάλο βαθμό από τις σχετικές μεταρρυθμίσεις σε πολλές αρχές και θεσμικά όργανα του δημόσιου τομέα, όπως υπουργεία και γενικές γραμματείες σε υπουργεία, τοπικές και περιφερειακές αρχές, προκειμένου για την υιοθέτηση ενός οριζόντιου μοντέλου διακυβέρνησης¹⁹. Η εξέλιξη αυτή έχει επίσης επηρεάσει σε έναν βαθμό και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων / δεξιοτήτων ενηλίκων. Αυτό είναι εμφανές στον τρόπο με τον οποίο πολλές δημόσιες αρχές και φορείς λήψης αποφάσεων σε αυτόν τον τομέα έχουν συγχωνευθεί σε δύο μεγάλους οργανισμούς

17Νόμος 3879/2010 «Ανάπτυξη της Διά Βίου Μάθησης και λοιπές διατάξεις». Διαθέσιμο στη διεύθυνση: www.gsae.edu.gr/images/stories/tr_nomos_diaviou_1-23_articles.doc. (πρόσβαση στις 11/7/2016).

18Διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.gsae.edu.gr/el/thesmiko-plaisio/ypourgikes-apofaseis>.

19 Η «κάθετη» διάσταση αφορά τους δεσμούς μεταξύ ανώτερων και κατώτερων επιπέδων διακυβέρνησης, συμπεριλαμβανομένων των θεσμικών, οικονομικών και ενημερωτικών τους πτυχών. Εδώ, η τοπική ανάπτυξη ικανοτήτων και τα κίνητρα για την αποτελεσματικότητα των επιμέρους εθνικών επιπέδων διακυβέρνησης αποτελούν κρίσιμα ζητήματα για τη βελτίωση της ποιότητας και της συνοχής της δημόσιας πολιτικής. Η «οριζόντια» διάσταση αφορά την οργάνωση της συνεργασίας μεταξύ περιοχών ή μεταξύ δήμων. Οι συμφωνίες αυτές είναι όλο και πιο συχνές ως μέσο για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της παροχής των τοπικών δημόσιων υπηρεσιών και την υλοποίηση αναπτυξιακών στρατηγικών.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομώνων στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/
δεξιοτήτων ενηλίκων
Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

οι οποίοι ουσιαστικά αποτελούν τους δύο άξονες στους οποίους αναμένεται η ολοκλήρωση της εθνικής στρατηγικής για τη διά βίου μάθηση:

Ο πρώτος είναι το Ίδρυμα Νεολαίας και Διά Βίου Μάθησης (INEΔΙΒΙΜ)²⁰ το οποίο υλοποιεί δράσεις για τη Διά Βίου Μάθηση (συμβουλευτική, εκπαίδευση κ.λπ.), καθώς και προγράμματα κινητικότητας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας για τους νέους. Εποπτεύει επίσης τη συντήρηση και τη λειτουργία των μαθητικών και φοιτητικών εσίων και υποστηρίζει πρωτοβουλίες οι οποίες αντιμετωπίζουν επείγουσες κοινωνικές ανάγκες σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο²¹.

Ο δεύτερος είναι ο Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ)²², ένας ολοκληρωμένος θεσμικός φορέας ο οποίος επενδύει σε περισσότερο ποιοτικές, αποτελεσματικές και αξιόπιστες υπηρεσίες διά βίου μάθησης στην Ελλάδα. Ο ΕΟΠΠΕΠ αναπτύσσει και εφαρμόζει το Εθνικό Σύστημα Διαπίστευσης και Πιστοποίησης για τη μη τυπική εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένης της αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης και της εκπαίδευσης ενηλίκων, και παρέχει επιστημονική υποστήριξη σε υπηρεσίες επαγγελματικού προσανατολισμού και συμβουλευτικής τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό / περιφερειακό επίπεδο²³.

3.1.1 Κατανομή αρμοδιοτήτων σχετικά με τη εκπαίδευση ενηλίκων

Βασική προτεραιότητα όσον αφορά τη διακυβέρνηση είναι η παροχή των απαραίτητων κινήτρων τα οποία θα δημιουργήσουν τελικά ένα χώρο επικοινωνίας και συντονισμού μεταξύ όλων των συναφών οργανισμών, καθώς φαίνεται ότι, παρά την αλλαγή εστίασης, σε πολλές περιπτώσεις οι αρμοδιότητές τους συμπίπτουν. Αυτό συνδέεται επίσης με την ανάγκη για έναν περισσότερο επικεντρωμένο και στοχευμένο κοινωνικό διάλογο μεταξύ των σχετικών εμπλεκόμενων φορέων και των κοινωνικών εταίρων, ιδίως στον τομέα της ΕΕΚ, καθώς η συνοχή μεταξύ των συναφών πολιτικών οι οποίες απορρέουν από τη στρατηγική για τη διά βίου μάθηση και των πολιτικών που σχετίζονται περισσότερο με την απασχόληση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων δεν είναι ακόμη εμφανής²⁴. Άλλη σημαντική προτεραιότητα πολιτικής όσον αφορά την προσφορά και την αξιοποίηση σχετίζεται με την ανάγκη πιστοποίησης δεξιοτήτων που αποκτώνται στον χώρο εργασίας²⁵, οι οποίες δεν

20 Πρόκειται για νομική οντότητα του ευρύτερου δημόσιου τομέα, η οποία διέπεται από το ιδιωτικό δίκαιο και είναι ανεξάρτητη από οικονομική και λειτουργική άποψη. Είναι μη κερδοσκοπικός οργανισμός δημοσίου συμφέροντος ο οποίος εποπτεύεται από τον Υπουργό Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. Το όνομα και η μορφή του προέρχεται από τη συγχώνευση του Εθνικού Ιδρύματος Νεότητας (το οποίο ιδρύθηκε το 1947), του Ινστιτούτου Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων και του Ινστιτούτου Νεολαίας.

21 Το Ίδρυμα ανταποκρίνεται στις ανάγκες των εργαζομένων και των ανέργων, καθώς και των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, μέσω διαφόρων προγραμμάτων σε εθνικό επίπεδο, τα οποίων οι ωφελούμενοι μόνο για τα έτη 2014-2015 ανήλθαν σε 300.000 άτομα.

22 Αποστολή του είναι η σύνδεση της ΕΕΚ με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, η αναβάθμιση των επαγγελματικών προσόντων του εργατικού δυναμικού, η ενδυνάμωση των προοπτικών απασχόλησής του και η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

23 Βλ. επίσης και Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (2009). Βασικές ικανότητες για τη διά βίου μάθηση-Έκθεση Χώρας για την Ελλάδα, Αθήνα: ΥΠΕΠΘ.

24 Ζαρίφης, Γ. Φωτόπουλος, Ν. Zanola, L. (2015). Μελέτη για την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα του κοινωνικού διαλόγου στον τομέα της ΕΕΚ στην Ελλάδα. Η μελέτη αποτελούσε μέρος του σχεδίου κοινών δράσεων εθνικών κοινωνικών εταίρων στην Ελλάδα για την αποκατάσταση του κλίματος εμπιστοσύνης και την ενίσχυση της αποτελεσματικής συμμετοχής τους στον κοινωνικό διάλογο: Υποέργο 3 «Κοινωνικός διάλογος σε ζητήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης», συντονισθέν από το ΙΜΕ-ΓΣΒΕΕ. Αθήνα: ΙΜΕ-ΓΣΒΕΕ. [διαθέσιμο στα Ελληνικά].

25 Βλ. Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων του 2016. Διαθέσιμο στη διεύθυνση ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/nrp2016_greece_en.pdf

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομώνων στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/
δεξιοτήτων ενηλίκων
Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

μπορούν να αναγνωριστούν στο πλαίσιο των υφιστάμενων συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Συγκεκριμένα, η ανάγκη για τη λειτουργία των χώρων εργασίας ως χώρων μάθησης παράλληλα με την πιστοποίηση της εμπειρίας, των δραστηριοτήτων και των δεξιοτήτων που αποκτούνται μέσα σε αυτούς τους χώρους, τονίζεται έντονα σε πολλά δημόσια έγγραφα.

Στο επίπεδο ευελιξίας και πρόσβασης, μια βασική προτεραιότητα σχετίζεται με το χαμηλό ποσοστό συμμετοχής των ενηλίκων στην εκπαίδευση. Επομένως, η αύξηση των ποσοστών συμμετοχής αποτελεί μείζον πολιτικό ζήτημα. Η Ελλάδα κατέχει ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά συμμετοχής στη διά βίου μάθηση (4% το 2016 βάσει των δεδομένων της Eurostat) και αυτό ουσιαστικά απαιτεί πολιτικά κίνητρα που θα ενθαρρύνουν και θα επιτρέπουν σε ενήλικες όλων των ηλικιών και υποβάθρων να συμμετάσχουν, αλλά ταυτόχρονα απαιτεί και πολιτικές προσέγγισης και καθοδήγησης που θα απευθύνονται στις κοινωνικές ομάδες οι οποίες είναι περισσότερο ευάλωτες και έχουν περιορισμένη ή καθόλου πρόσβαση στην παροχή υπηρεσιών διά βίου μάθησης. Αυτό είναι πιο εμφανές σε ενήλικες από πολιτιστικές, θρησκευτικές ή εθνοτικές μειονότητες (Ρομά, μετανάστες, πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο) οι οποίοι δεν διαθέτουν βασικές δεξιότητες ανάγνωσης και γραφής, καθώς και σε άτομα με περιορισμένες δεξιότητες αριθμητικής και ΤΠΕ. Ειδικά για πρόσφυγες από τη Συρία, το Αφγανιστάν και το Ιράκ οι οποίοι καταφθάνουν στην Ελλάδα είτε για να υποβάλουν αίτηση ασύλου ή διέλευσης προκειμένου να φτάσουν σε χώρες όπως η Γερμανία, η Σουηδία ή η Φινλανδία, οι διαδικασίες αξιολόγησης μέσω των οποίων προσδιορίζεται το επίπεδο των δεξιοτήτων τους στην Ελλάδα - ως πρώτη χώρα προορισμού τους - θεωρείται μείζονα προτεραιότητα πολιτικής.

Πιο συγκεκριμένα σε κεντρικό επίπεδο, ο βασικός φορέας όσον αφορά τη διακυβέρνηση της Διά Βίου Μάθησης είναι η Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης και Νεολαίας του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. Σύμφωνα με τον Νόμο 3879/2010, ως ρόλο έχει τον σχεδιασμό της δημόσιας πολιτικής της διά βίου μάθησης (π.χ. διατάξεις για πρόσβαση και ευελιξία), τη διαμόρφωση των σχετικών κανονισμών, την εκπόνηση του αντίστοιχου εθνικού προγράμματος και την επίβλεψη της εφαρμογής τους. Τα περισσότερα από τα προγράμματα τα οποία σχεδιάζει η Γραμματεία υλοποιούνται από το Ίδρυμα Νεολαίας και Διά Βίου Μάθησης (π.χ. Σχολές Γονέων, Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, Οδυσσέας).

Από την άλλη πλευρά, ο Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ) είναι αρμόδιος για την πιστοποίηση της παροχής και των αποτελεσμάτων της άτυπης εκπαίδευσης, των φορέων οι οποίοι προσφέρουν υπηρεσίες διά βίου μάθησης, καθώς και των προσόντων των εκπαιδευτικών ενηλίκων. Επιπλέον, ο ΕΟΠΠΕΠ είναι αρμόδιος για την ανάπτυξη του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων και τη συσχέτισή του με το ΕΠΠ. Είναι αλήθεια ότι η σχετική ελληνική νομοθεσία προβλέπει την ύπαρξη αποκεντρωμένων υπηρεσιών της Γενικής Γραμματείας Διά Βίου Μάθησης σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Τα κέντρα αυτά υποτίθεται ότι είναι αρμόδια για τη διαχείριση, παρακολούθηση και εποπτεία των Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ), των Σχολών Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΕΚ), των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ) και των Κέντρων Διά Βίου Μάθησης (ΚΔΒΜ) εντός της περιοχής και του πεδίου

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

ευθύνης τους. Μέχρι στιγμής, αυτές οι αποκεντρωμένες μονάδες είτε δεν έχουν συσταθεί είτε είναι ανενεργές²⁶.

3.1.2 Σημαντικές εθνικές κοινωνικοοικονομικές στρατηγικές οι οποίες διέπουν την παροχή Εκπαίδευσης Ενηλίκων

Οι μοναδικές σημαντικές εθνικές στρατηγικές οι οποίες διέπουν την παροχή εκπαίδευσης ενηλίκων είναι αυτές οι οποίες περιγράφονται στο Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων του 2016. Δεν υπάρχει διαθέσιμη έκδοση του ΕΠΜ για το 2017. Στο πρόγραμμα του 2016 αναφέρονται οι ακόλουθες στρατηγικές (σελ. 36):

«Εξορθολογισμός και βελτίωση της πρόσβασης σε ευκαιρίες δια βίου μάθησης

Στόχος είναι η αύξηση του ποσοστού συμμετοχής στη δια βίου μάθηση και η διεύρυνση των ωφελούμενων. Επιδιώκεται η διεύρυνση της πρόσβασης στη Διά Βίου Μάθηση με την ενίσχυση του δικτύου των Κέντρων Διά Βίου Μάθησης μέσω της συμμετοχής των περιφερειακών και τοπικών κοινοτήτων, των Ιδρυμάτων της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, των κοινωνικών εταιρών και των οργανώσεων κοινωνίας πολιτών. Ειδικότερα, επιδιώκεται να διευρυνθεί η πρόσβαση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση από τις ευάλωτες ομάδες μέσα από πιο αποτελεσματικές και πιο στοχευμένες δράσεις. Πιο συγκεκριμένα, οι δράσεις αυτές διευκολύνουν τη συμμετοχή ομάδων που υπο-εκπροσωπούνται, όπως ανειδίκευτοι, άνεργοι, άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας, μετανάστες και μειονότητες, με ιδιαίτερη έμφαση στα άτομα από περιθωριοποιημένες κοινότητες».

Πιο συγκεκριμένα στο ίδιο έγγραφο (σελ.38) αναφέρονται τα ακόλουθα μέτρα πολιτικής που συνοδεύουν την προαναφερθείσα στρατηγική:

- «η στήριξη της ανάπτυξης και διασύνδεσης των υπηρεσιών ΔΒΜ, περιλαμβανομένης της υλοποίησής τους προβλέποντας τη συμμετοχή και τη συνεργασία των εμπλεκομένων φορέων
- η ανάπτυξη των δεξιοτήτων των διάφορων στοχευόμενων ομάδων, που προσδιορίζονται ως προτεραιότητες στο εθνικό ή περιφερειακό στρατηγικό πλαίσιο πολιτικής
- η διεύρυνση της πρόσβασης στη ΔΒΜ, μέσω αποτελεσματικής εφαρμογής των εργαλείων διαφάνειας (π.χ. του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Επαγγελματικών Προσόντων, του Εθνικού Πλαισίου Επαγγελματικών Προσόντων, του Ευρωπαϊκού Συστήματος

Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομώνων στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/
δεξιοτήτων ενηλίκων
Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

Ακαδημαϊκών Μονάδων για την Επαγγελματική Εκπαίδευση & Κατάρτιση (ΕΕΚ), της Ευρωπαϊκής Διασφάλισης της Ποιότητας στην ΕΕΚ».

Επιπλέον, η Ελλάδα συμμετείχε στο δεύτερο γύρο της διεθνούς έρευνας ΡΙΑΑC του ΟΟΣΑ για την περίοδο 2012-2016. Επιλεγμένο δείγμα 5.000 ενηλίκων από ολόκληρη τη χώρα αξιολογήθηκαν σχετικά με την απόκτηση βασικών δεξιοτήτων, δηλαδή των γνώσεων γραφής και ανάγνωσης και αριθμητικής, καθώς και της επίλυσης προβλημάτων μέσω της χρήσης υπολογιστή. Τα αποτελέσματα ανακοινώθηκαν από τον ΟΟΣΑ. Ωστόσο, τα αποτελέσματα του δεύτερου γύρου της έρευνας δεν γνωστοποιήθηκαν ποτέ δημοσίως από την ελληνική κυβέρνηση, οπότε και δεν υπήρξε καμία απόπειρα ανάλυσής τους, ούτε διατυπώθηκαν τυχόν προτάσεις σχετικά με τον επανασχεδιασμό της εθνικής «στρατηγικής».

3.1.3 Κύριες νομοθετικές πράξεις οι οποίες διέπουν την παροχή εκπαίδευσης ενηλίκων

Η κύρια νομοθετική πράξη η οποία διέπει την παροχή εκπαίδευσης ενηλίκων είναι ο Νόμος 3879/2010.

3.1.4 Βασικές στρατηγικές

3.1.5 Κύριες εκτελεστικές πράξεις

3.2 Εθνικοί ποσοτικοί στόχοι πολιτικής

Πίνακας 3.1 Στόχοι που συνδέονται με την Εκπαίδευση Ενηλίκων σε ευρύτερες οικονομικές πολιτικές / στρατηγικές / πλαίσιο ΔΒΜ ή εκτελεστική πράξη

Γενικές πληροφορίες		Πρόοδος προς την επίτευξη του στόχου			
Στόχος (ποσοτικός στόχος και επιδιωκόμενη ημερομηνία επίτευξης)	Ημερομηνία έγκρισης (π.χ. 31/03/2018)	Αρχική τιμή (κατά την ημερομηνία έγκρισης)	Τρέχουσα τιμή	Σύνοψη προόδου σε σχέση με τον στόχο	
Το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 30 έως 34 ετών με πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα πρέπει να φτάσει τουλάχιστον το 40% έως το 2020 (Πηγή: Εθνικό Πρόγραμμα	2016	37,2%	Μ/Δ	Το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, το οποίο απευθύνεται σε ενήλικες, έθεσε σε εφαρμογή μια νέα ανοιχτή διαδικασία εισαγωγής. Καθώς μόλις τώρα μπαίνουμε στη νέα ακαδημαϊκή χρονιά, περιμένουμε τα αποτελέσματα	

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομώνων στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/
δεξιοτήτων ενηλίκων
Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

Μεταρρυθμίσεων του 2016)				
Αύξηση της συμμετοχής των ενηλίκων (ηλικίες 25-64) στην τυπική και άτυπη μάθηση (Πηγή: Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων του 2016)	2016	4%	Μ/Δ	Το εισόδημα κοινωνικής αλληλεγγύης (εφεξής ΚΕΑ) είναι ένα καινούργιο προνοιακό πρόγραμμα της Κυβέρνησης. Για πρώτη φορά περιλαμβάνει ως προϋπόθεση για τη συμμετοχή όλων των ενηλίκων έως 45 ετών οι οποίοι δεν έχουν ολοκληρώσει τη φοίτησή τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση την υποχρέωση εγγραφής σε Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας. Η διάταξη αυτή αναμένεται να βοηθήσει τις ευάλωτες ομάδες για την αναβάθμιση των γνώσεών τους στη γραφή και την ανάγνωση, την αριθμητική και τις ψηφιακές δεξιότητες, ώστε να είναι σε θέση να αποκτήσουν τις βασικές δεξιότητες διά βίου μάθησης στην πορεία τους προς την κοινωνική τους ενσωμάτωση.
Διευκόλυνση της εισόδου των αποφοίτων των Επαγγελματικών Σχολών και των Ινστιτούτων Κατάρτισης στην αγορά εργασίας μέσω της εφαρμογής προγράμματος μαθητείας	11/8/2017	3.406 θέσεις τοποθέτησης	Μ/Δ	Η σχετική υπουργική απόφαση υπεγράφη τον Αύγουστο του 2017 και η διαδικασία ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2017 (ημερομηνία λήξης 10/10/2017)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομώνων στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/
δεξιοτήτων ενηλίκων
Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

Υποβοήθηση των ανέργων για την απόκτηση νέων δεξιοτήτων ή την αναβάθμιση υφιστάμενων δεξιοτήτων ώστε να κάνουν το κρίσιμο βήμα για την επιστροφή τους στην αγορά εργασίας σε πιο μόνιμη βάση.	13/12/2016	24.251 ανειδίκευτοι άνεργοι	Μ/Δ	Το πρόγραμμα βρίσκεται στο στάδιο υλοποίησης
---	------------	-----------------------------	-----	--

3.3 Διασφάλιση ποιότητας

Όσον αφορά την **ποιότητα**, αυτό που μπορεί να σημειωθεί είναι ότι η παρακολούθηση και η διασφάλιση της ποιότητας αποτελούν τη βασική αποστολή του ΕΟΠΠΕΠ (βλ. παραπάνω). Παρά την ύπαρξη τόσο του *εργαλείου διασφάλισης ποιότητας* (π3) όσο και του σχετικού συστήματος για την εκτίμηση επιπτώσεων ιδιαίτερα της παρεχόμενης αρχικής ΕΕΚ, δεν υπάρχει ακόμη καμία ένδειξη όσον αφορά τα οφέλη. Όσον αφορά τη διασφάλιση ποιότητας σε αυτό το επίπεδο, απαιτείται προσέγγιση από κάτω προς τα πάνω για όσο διάστημα οι υφιστάμενες πρωτοβουλίες διασφάλισης ποιότητας δεν παράγουν αποτελέσματα²⁷.

Όπως προτείνουν πολλοί κοινωνικοί εταίροι σε σχετικά έγγραφα, οι δομές εκπαίδευσης ενηλίκων (ιδιαίτερα οι ιδιωτικά χρηματοδοτούμενες δομές ΕΕΚ) πρέπει να υιοθετήσουν συγκεκριμένα μέτρα για την παροχή ανατροφοδότησης τόσο από τους ενήλικες εκπαιδευόμενους, όσο και από τους ενήλικες εκπαιδευτές. Αν και αυτό δεν αποτελεί άμεση προτεραιότητα πολιτικής, τονίζει την ανάγκη υιοθέτησης διαμορφωτικών τεχνικών αξιολόγησης ως μέσου διασφάλισης της ποιότητας.

3.4 Διασφάλιση ποιότητας

3.4.1 Όσον αφορά την ποιότητα, αυτό που μπορεί να σημειωθεί είναι ότι η παρακολούθηση και η διασφάλιση της ποιότητας αποτελούν τη βασική αποστολή του ΕΟΠΠΕΠ (βλ. παραπάνω). Παρά την ύπαρξη τόσο του εργαλείου διασφάλισης ποιότητας (π3) όσο και του σχετικού συστήματος για την εκτίμηση επιπτώσεων ιδιαίτερα της παρεχόμενης αρχικής ΕΕΚ, δεν υπάρχει ακόμη καμία ένδειξη όσον αφορά τα οφέλη. Όσον αφορά τη διασφάλιση ποιότητας σε αυτό το επίπεδο, απαιτείται προσέγγιση από κάτω

27 Προσωπική άποψη του εμπειρογνώμονα.

προς τα πάνω για όσο διάστημα οι υφιστάμενες πρωτοβουλίες διασφάλισης ποιότητας δεν παράγουν αποτελέσματα²⁸.

- 3.4.2 *Όπως προτείνουν πολλοί κοινωνικοί εταίροι σε σχετικά έγγραφα, οι δομές εκπαίδευσης ενηλίκων (ιδιαίτερα οι ιδιωτικά χρηματοδοτούμενες δομές ΕΕΚ) πρέπει να υιοθετήσουν συγκεκριμένα μέτρα για την παροχή ανατροφοδότησης τόσο από τους ενήλικες εκπαιδευόμενους, όσο και από τους ενήλικες εκπαιδευτές. Αν και αυτό δεν αποτελεί άμεση προτεραιότητα πολιτικής, τονίζει την ανάγκη υιοθέτησης διαμορφωτικών τεχνικών αξιολόγησης ως μέσου διασφάλισης της ποιότητας.*

3.5 Μελλοντικές εξελίξεις πολιτικής

Στο επίπεδο εξελίξεων πολιτικής σχετικά με την παροχή ή το ευρύτερο πλαίσιο της εκπαίδευσης ενηλίκων, η ελληνική κυβέρνηση δεν έχει ανακοινώσει καμία περαιτέρω εξέλιξη. Για το 2017 η Ελληνική Κυβέρνηση δεν έχει υποβάλει ακόμη (Οκτώβριος 2017) Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων, δεδομένου ότι ως χώρα στο πλαίσιο προγράμματος οικονομικής βοήθειας (και του συνημμένου σε αυτό ΜΣ) δεν απαιτείται να υποβάλει τέτοιο σχέδιο. Ωστόσο, στο τελικό έγγραφο του Προϋπολογισμού της Κυβέρνησης για το 2017, και πιο συγκεκριμένα στη σελίδα 41²⁹, υπάρχει ειδική ενότητα με τον τίτλο «Διά βίου μάθηση και κατάρτιση ενηλίκων», στην οποία αναφέρεται ότι:

«Το Υπουργείο Εργασίας σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας έχει συγκροτήσει διϋπουργική επιτροπή για την επανεξέταση του θεσμικού πλαισίου πιστοποίησης των παρόχων συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης και ειδικότερα των όρων και των προϋποθέσεων για τη χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας των Κέντρων δια Βίου μάθησης και τη διαμόρφωση νομοθετικής ρύθμισης για την ανάπτυξη Συστήματος Πιστοποίησης Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης αποφοίτων των Κέντρων Διά Βίου Μάθησης που έχει ως σκοπό τη διασφάλιση της αντικειμενικότητας και ποιότητας των διαδικασιών επικύρωσης των αποτελεσμάτων μάθησης που αποκτώνται μέσω της συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης και την ενίσχυση του ρόλου τους».

Μέχρι στιγμής, δεν έχει αναφερθεί καμία πρόοδος σχετικά με την προαναφερθείσα εξέλιξη

28 Προσωπική άποψη του εμπειρογνώμονα.

29 Διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.naftemporiki.gr/documents/1173975/bouli-katatethike-o-proupologismos-2017>

4.0 ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

4.1 Συνολικό ποσό επένδυσης στην εκπαίδευση ενηλίκων και μεταβολή με την πάροδο του χρόνου

Στο πλαίσιο του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων για το 2016, και προκειμένου να ανταποκριθεί στις συνεχώς μεταβαλλόμενες ανάγκες του εκπαιδευτικού συστήματος, ένας από τους βασικούς άξονες της κυβερνητικής πολιτικής είναι η καλύτερη χρήση και η ορθολογική κατανομή των πόρων. Σύμφωνα με την τελευταία έκδοση του INEDIBIM³⁰, ο προϋπολογισμός που διατέθηκε για το 2017 ανέρχεται σε 13.250.000 ευρώ

Τα περισσότερα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων, ιδίως εκείνα που παρέχονται από το INEDIBIM, προσφέρονται στους συμμετέχοντες δωρεάν. Σύμφωνα με το CEDEFOP (2009)³¹³² οι προτεραιότητες άλλαξαν στην Ελλάδα μετά την οικονομική κρίση, και δόθηκε μεγαλύτερη σημασία (και κονδύλια) σε προγράμματα που απευθύνονται σε άνεργους ενήλικες. Προκειμένου να ανταποκριθεί στην παγκόσμια οικονομική κρίση, η Γενική Γραμματεία Διαχείρισης Ευρωπαϊκών Πόρων του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας σχεδίασε και υλοποίησε μέτρα σχετικά με την ΕΕΚ και τους άνεργους μέσω του προγράμματος επιταγών. Όσον αφορά τους άνεργους, ο συνολικός προϋπολογισμός ανήλθε σε 89.000.000 ευρώ (βλ. <https://voucher.gov.gr/project/view/id/25>)

4.2 Δημόσια εθνική επένδυση

Πίνακας 4.1 Κατανομή των δημόσιων εθνικών επενδύσεων

Όνομασία πηγής δημόσιας εθνικής επένδυσης	Πηγή χρηματοδότησης	Ποσό χρηματοδότησης	Επιδιωκόμενος αριθμός συμμετεχόντων	Στοχευμένο επίπεδο παροχής	Ημερομηνία έναρξης/λήξης
INEDIBIM (Γενική εκπαίδευση ενηλίκων)	Συγχρηματοδοτούμενο από την ΕΕ	13.250.000€	Απροσδιόριστο		1/1/2017-31/12/2017
Επιταγή (κατάρτισης ανέργων)	Συγχρηματοδοτούμενο από την ΕΕ	89.000.000€	23.000		1/1/2017-31/12/2017

30 Διαθέσιμος στη διεύθυνση: <https://yperdiavgeia.gr/pdfjs/web/viewer.html?file=/decisions/downloadPdf/22723951>

31 CEDEFOP|Refernet (2009). *VET in Europe Country Report – Greece*, Thessaloniki: CEDEFOP.

Διαβούλευση για την παράδοση ενός ΕΘΠ σύμφωνα με το ΕΠΠ (2010). Έκτακτο έγγραφο το οποίο υποβλήθηκε για τον Κοινωνικό Διάλογο από την Εθνική Επιτροπή Δια Βίου Μάθησης (25 Φεβρουαρίου 2010). [διαθέσιμο στα Ελληνικά]

Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομώνων στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/
δεξιοτήτων ενηλίκων
Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

Πρώθηση της απασχόλησης μέσω προγραμμάτων κατάρτισης των συμμετεχόντων σε οργανισμούς δημοσίου συμφέροντος.	Συγχρηματοδοτούμενο από την ΕΕ	20.640.366€	24.251		1/1/2017-31/12/2017
Αναβάθμιση δεξιοτήτων των αποδεκτών του εισοδήματος κοινωνικής αλληλεγγύης	Συγχρηματοδοτούμενο από την ΕΕ	Απροσδιόριστο	Απροσδιόριστο		Απροσδιόριστο

4.3 Στήριξη της ΕΕ μέσω των διαρθρωτικών ταμείων (κυρίως μέσω του ΕΚΤ)

4.3.1 Προγραμματισμένη στήριξη από τα διαρθρωτικά ταμεία ως μέρος του δημοσιονομικού πλαισίου 2014-2020

Σύμφωνα με τα στοιχεία που αφορούν την οικονομική στήριξη προς τα κράτη μέλη μεταξύ των ετών 2014 και 2020, τα οποία διατίθενται τον Ιούλιο του 2016 για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή από επιχειρησιακά προγράμματα για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το ποσό της προγραμματισμένης οικονομικής στήριξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την επενδυτική προτεραιότητα η οποία στοχεύει πλέον άμεσα την εκπαίδευση ενηλίκων, δηλαδή την Επενδυτική Προτεραιότητα 10.3 Βελτίωση της ισότιμης πρόσβασης στη διά βίου μάθηση, ανέρχεται σε 55 εκατομμύρια ευρώ.

4.3.2 Στήριξη της ΕΕ μέσω διαρθρωτικών ταμείων (κυρίως μέσω του ΕΚΤ) η οποία παρέχεται ως μέρος του δημοσιονομικού πλαισίου 2007-2013

Σύμφωνα με την Εθνική Έκθεση CONFINTEA (2008)³³ κατά την περίοδο 2004-2007, για την οποία υπάρχουν διαθέσιμα αξιόπιστα δεδομένα³⁴, για τις περιφερειακές υποδομές παροχής εκπαίδευσης ενηλίκων δαπανήθηκαν από την Ελληνική Κυβέρνηση και από την ΕΕ συνολικά τα ποσά των 7.221.634 ευρώ και 10.967.867 ευρώ αντιστοίχως, σε σύγκριση με τα ποσά των 175,186 ευρώ και 525.566 ευρώ τα οποία δαπανήθηκαν από την ελληνική κυβέρνηση και από την ΕΕ μεταξύ του 2000-2004. Γενικά, κατά την περίοδο 2000-2007, το ελληνικό κράτος επένδυσε 7.396.823 ευρώ για περιφερειακές υποδομές κτιρίων, μαζί με άλλα 11.493.433 ευρώ που έλαβε από την Ευρωπαϊκή Ένωση³⁵. Κατά την περίοδο 2004-2007, το Ελληνικό Δημόσιο δαπάνησε 1.090.600 ευρώ μαζί με 3.271.800 ευρώ τα οποία έλαβε από την ΕΕ για τον εξοπλισμό περιφερειακών δομών, ενώ κατά την περίοδο 2000-

33 Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων (2008). Εθνική Έκθεση CONFINTEA για την UNESCO - Ελλάδα, Αθήνα: Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων.

34 Μετά το 2008, η Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων δεν έχει εκδώσει ενημερωτικό δελτίο ή σημείωμα με τόσο αναλυτικά στοιχεία.

35 Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων (2008). Εθνική Έκθεση CONFINTEA για την UNESCO - Ελλάδα, Αθήνα: Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

2004 το αντίστοιχο ποσό που δαπανήθηκε ήταν 99.409 ευρώ από την ελληνική κυβέρνηση και 298.226 ευρώ από την ΕΕ.

Σε γενικές γραμμές, η Ελληνική Κυβέρνηση επένδυσε 1.190.009 ευρώ σε Εξοπλισμό Περιφερειακών Δομών, συμπληρωμένο κατά 3.570.026 ευρώ τα οποία διατέθηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Κατά την περίοδο 2004-2007, δαπανήθηκε σε κτιριακές υποδομές και εξοπλισμό το συνολικό ποσό των 22.551.901 ευρώ, έναντι του ποσού των 1.098.389 ευρώ που δαπανήθηκε μεταξύ 2000 και 2004. Η επένδυση στην εκπαίδευση ενηλίκων πραγματοποιήθηκε με χρήση πόρων από τα Διαρθρωτικά Ταμεία 2007-2013.

4.4 Αποτελεσματικότητα των επενδύσεων

Όσον αφορά την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας αυτών των μέτρων, πρέπει να σημειωθεί ότι όσον αφορά την κατάρτιση, ένα πρόγραμμα επιταγής πρόσβασης στην αγορά εργασίας το οποίο απευθυνόταν σε 12.000 νέους άνεργους ηλικίας 18-24 ετών ξεκίνησε τον Σεπτέμβριο του 2014 και ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 2016³⁶. Αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του εθνικού Σχεδίου Υλοποίησης των Εγγυήσεων για τη Νεολαία και χρηματοδοτείται από την ΠΑΝ (Πρωτοβουλία για την Απασχόληση των Νέων) (ΟΟΣΑ, 2016b: 58)³⁷. Επιπλέον, στην παρούσα φάση βρίσκεται σε ισχύ πρόγραμμα επιταγής για 30.000 νέους ηλικίας 25-29 ετών στον ιδιωτικό τομέα για την απόκτηση επαγγελματικής εμπειρίας. Η δράση στοχεύει στη διευκόλυνση της εισόδου νέων ανέργων στην αγορά εργασίας κυρίως μέσω πρακτικής άσκησης που προσφέρεται από επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα.

Επιπλέον, ξεκίνησε πρόγραμμα επιταγής πρόσβασης στην αγορά εργασίας στον τομέα του τουρισμού για 8.000 νέους άνεργους ηλικίας μεταξύ 18-29 ετών, το οποίο θα χρηματοδοτηθεί επίσης από το ΠΑΝ. Ξεκίνησαν επίσης προγράμματα κοινωφελούς απασχόλησης. Αυτά τα προγράμματα στοχεύουν στη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης των ανέργων, στην αποτελεσματική υποστήριξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, στην κάλυψη κοινωνικών αναγκών και στην ενίσχυση των υπηρεσιών που παρέχονται στους πολίτες. Οι δικαιούχοι απασχολούνται με καθεστώς πλήρους απασχόλησης για περίοδο πέντε μηνών σε Δήμους, Περιφέρειες και άλλες δημόσιες υπηρεσίες, σύμφωνα με το Ν. 4152/2013³⁸. Το πρόγραμμα σκοπεύει στην αντιμετώπιση των ελλείψεων ζήτησης εργασίας στον ιδιωτικό τομέα εξαιτίας της ύφεσης. Κατά τη διάρκεια του 2017, υλοποιήθηκε ο νέος κύκλος των προγραμμάτων κοινωφελούς απασχόλησης σε δήμους και άλλες οντότητες του δημόσιου τομέα, που ωφέλησαν συνολικά 24.251 ενήλικες. Ο συνολικός προϋπολογισμός αυτού του προγράμματος ανήλθε σε 108.716.684,20 εκατομμύρια ευρώ, εκ των οποίων 20.640.366,23 ευρώ θα διατεθούν για την κατάρτιση και την αναβάθμιση των δεξιοτήτων

36 Μνημόνιο συνεννόησης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, που ενεργεί για λογαριασμό του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας και της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος (υπεγράφη στην Αθήνα στις 19 Αυγούστου 2015 και στις Βρυξέλλες στις 19 Αυγούστου 2015). Διαθέσιμο στα Αγγλικά στη διεύθυνση:

ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/greek_loan_facility/pdf/01_mou_20150811_en.pdf. (πρόσβαση στις 11/7/2016).

37 ΟΟΣΑ (2016). OECD Economic Surveys: Greece - διαθέσιμο στη διεύθυνση

www.oecd.org/eco/surveys/GRC%202016%20Overview%20EN.pdf

38 Ο νόμος αυτός θεσπίζει διατάξεις για τους σκοπούς της εφαρμογής του Νόμου 3919/2011 σχετικά με την αρχή της επαγγελματικής ελευθερίας και την κατάργηση αδικαιολόγητων περιορισμών στην πρόσβαση και άσκηση επαγγελματιών.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομώνων στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/
δεξιοτήτων ενηλίκων
Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

των δικαιούχων³⁹. Το 2017, τα προγράμματα απασχόλησης επανασχεδιάστηκαν προκειμένου να αυξηθεί η αποτελεσματικότητά τους και να έχουν το μεγαλύτερο δυνατό αποτέλεσμα για τους ανέργους. Για παράδειγμα, το πρόγραμμα επιταγής κατάρτισης που απευθύνεται σε ανέργους ηλικίας μεταξύ 29-64 ετών πρόκειται να ωφελήσει 23.000 άτομα. Ο συνολικός προϋπολογισμός του προγράμματος ανέρχεται σε 89 εκατομμύρια ευρώ.

39 Τα αριθμητικά στοιχεία ελήφθησαν από το επίσημο Δελτίο Τύπου του Οργανισμού Απασχόλησης Ανθρώπινου Δυναμικού (διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.oaed.gr>).

5.0 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Στις παρακάτω υποενότητες αξιολογείται η υφιστάμενη πολιτική μέσω των έξι βασικών παραγόντων επιτυχίας για την αποτελεσματική πολιτική εκπαίδευσης ενηλίκων, όπως αυτοί προσδιορίστηκαν σε πρόσφατη μελέτη.⁴⁰

5.1 Ανάπτυξη του ενδιαφέροντος των σπουδαστών για μάθηση

Αυτό επιτυγχάνεται σε μεγάλο βαθμό με την πιστοποίηση της συμμετοχής. Οι ενήλικες στην Ελλάδα συμμετέχουν σε εκπαιδευτικά προγράμματα ή δραστηριότητες με την προϋπόθεση ότι θα αποκτήσουν πιστοποιητικό. Η πιστοποίηση ποικίλλει, από πτυχία ανώτατης εκπαίδευσης που προσφέρονται σε μεγάλο βαθμό από το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (εξ αποστάσεως) έως τα Πιστοποιητικά Διά Βίου Μάθησης. Ο πιο συνηθισμένος τύπος πιστοποίησης (δεν εντάσσεται στην κλίμακα ISCED) είναι αυτός που προσφέρεται από τα ΚΔΒΜ⁴¹. Οι ενήλικοι σπουδαστές οι οποίοι ολοκληρώνουν προγράμματα διάρκειας 75 ωρών και άνω λαμβάνουν Πιστοποιητικό Κατάρτισης, ενώ σπουδαστές οι οποίοι έχουν συμμετάσχει σε προγράμματα 250 ωρών λαμβάνουν Πιστοποιητικό Δια βίου Εκπαίδευσης.

Η πιστοποίηση μαζί με ορισμένα οικονομικά εργαλεία (ιδιαίτερα για όσους συμμετέχουν στην κατάρτιση στο πλαίσιο του προγράμματος «Επιταγή επανένταξης στην αγορά εργασίας») στις μέρες μας αποτελούν το σημαντικότερο μέσο για τη βελτίωση της στάσης των σπουδαστών απέναντι στη μάθηση. Η πιο επιτυχημένη πρωτοβουλία είναι τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ). Κεντρικοί στόχοι των ΣΔΕ είναι η ανάπτυξη θετικής μαθησιακής στάσης, η απόκτηση βασικών γνώσεων και δεξιοτήτων, ο επαγγελματικός προσανατολισμός, η πρόσβαση στην αγορά εργασίας και η επανασύνδεση με το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα⁴².

Παρόλα αυτά, είναι αναγκαία η ανάλυση των επιπτώσεων των μεταρρυθμίσεων σε άλλους εκπαιδευτικούς τομείς στην εκπαίδευση ενηλίκων, προκειμένου αρχικά να κατανοήσουμε και έπειτα να βελτιώσουμε τη στάση των σπουδαστών ως προς τη μάθηση. Το πιο εμφανές από τα σχετικά εκπαιδευτικά μέτρα τα οποία επηρεάζουν την εκπαίδευση ενηλίκων στην Ελλάδα σχετίζεται με την αντιμετώπιση της σχολικής αποτυχίας και την πρόωρη εγκατάλειψη. Παρόλο που το μέσο ποσοστό εγκατάλειψης στην Ελλάδα ανέρχεται στο 9,7%, υπάρχουν ειδικά προγράμματα για άτομα άνω των 18 ετών τα οποία δεν έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική τους εκπαίδευση. Τα πρόσφατα δεδομένα⁴³ δείχνουν ότι η απαίτηση για αύξηση των επιπέδων γραμματισμού πρέπει να καταστεί προτεραιότητα.

40 Γενικοί παράγοντες επιτυχίας με ένδειξη της ισχύος των αποδεικτικών στοιχείων (διατίθενται σε όλες τις γλώσσες της ΕΕ):

<https://epale.ec.europa.eu/en/policy-tool/key-success-factors>. Μελέτη της ΕΕπ με τίτλο «An in-depth analysis of adult learning policies and their effectiveness in Europe» (Μια εις βάθος ανάλυση των πολιτικών μάθησης ενηλίκων και της αποτελεσματικότητάς τους στην Ευρώπη) (2015):

<https://epale.ec.europa.eu/sites/default/files/final-report-20150817-en.pdf>

41 Πληροφορίες διαθέσιμες στη διεύθυνση <http://kdvm.gr/about>

42 Πληροφορίες διαθέσιμες στη διεύθυνση <http://www.gsae.edu.gr/en/geniki-ekpaidefsi-enilkon/deyteri-efkairia/s-d-e-sxoleia-deyteris-efkairias>

43 Η Ελλάδα συμμετείχε στον δεύτερο γύρο της διεθνούς έρευνας ΠΙΑΑC του ΟΟΣΑ για την περίοδο 2012-2016. Τα πλήρη αποτελέσματα δεν έχουν ακόμη δημοσιευτεί, ωστόσο οι γενικοί δείκτες δείχνουν ότι οι ενήλικες στην Ελλάδα έχουν πολύ χαμηλές δεξιότητες στις ΤΠΕ. Η πλήρης έκθεση είναι διαθέσιμη στη διεύθυνση <http://www.oecd.org/publications/skills-matter-9789264258051-en.htm>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

Τα χαμηλά επίπεδα εκπαίδευσης και προσόντων μεταξύ των ενηλίκων ιδιαίτερα των άνω των 55 ετών αποκαλύπτουν ειδικότερα έλλειμμα στην οικοδόμηση μιας βιώσιμης προσέγγισης διά βίου μάθησης, παρά τα μέτρα που προβλέπονται στους σχετικούς νόμους. Όσον αφορά την πρόοδο σε ό,τι αφορά την ανάπτυξη ή / και την ενίσχυση των δεξιοτήτων και ικανοτήτων του ενήλικου πληθυσμού, πρέπει να γίνουν ακόμη πολλά, ιδίως όσον αφορά την αύξηση της συμμετοχής στην εκπαίδευση ενηλίκων και την ΕΕΚ, αλλά και όσον αφορά τη μεταρρύθμιση των σχετικών προγραμμάτων και δομών καθώς και τη βελτίωση της ποιότητας και της ελκυστικότητας της ΕΕΚ, μέσω της καθιέρωσης εθνικής προσέγγισης για τη διασφάλιση της ποιότητας στην ΕΕΚ (σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Διασφάλισης Ποιότητας στην ΕΕΚ) και την εφαρμογή μέσων διαφάνειας, όπως το Ευρωπαϊκό Σύστημα Ακαδημαϊκών Μονάδων για την ΕΕΚ (ECVET).

5.2 Αύξηση της επένδυσης των εργοδοτών στη μάθηση

Αυτό επιτυγχάνεται σε μεγάλο βαθμό μέσω συμπράξεων και συνεργασιών μεταξύ του Οργανισμού Απασχόλησης (ΟΑΕΔ) και των εμπλεκόμενων φορέων του ιδιωτικού τομέα, των εργοδοτών, των κοινωνικών εταίρων και άλλων εμπλεκόμενων φορέων για την καταπολέμηση της ανεργίας. Ο ΟΑΕΔ έχει συστήσει ένα πρόγραμμα επιδότησης που ονομάζεται ΛΑΕΚ (Λογαριασμός Απασχόλησης και Επαγγελματικής Κατάρτισης) για όλα τα προγράμματα κατάρτισης που προσφέρονται στους εργαζόμενους. Κάθε χρόνο ο ΟΑΕΔ προσφέρει την επιδότηση ΛΑΕΚ 0,24% για οποιοδήποτε πρόγραμμα κατάρτισης εργαζομένων, γεγονός που επιτρέπει στις επιχειρήσεις να λαμβάνουν ως επιστροφή την εργοδοτική εισφορά 0,24%. Προκειμένου να λαμβάνουν ως επιστροφή την εργοδοτική αυτή εισφορά, οι επιχειρήσεις πρέπει να υλοποιούν προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης του προσωπικού τους σύμφωνα με τους κανόνες του προγράμματος ΛΑΕΚ 0.24⁴⁴.

Επιπλέον, μια ακόμα προτεραιότητα πολιτικής σε αυτό το επίπεδο σχετίζεται με την αντίληψη των κοινωνικών εταίρων (βλ. Ζαρίφης, Φωτόπουλος & Ζαπόλα 2015), ότι η σχετική στρατηγική διά βίου μάθησης πρέπει να δίνει έμφαση στην τοπική πολυμορφία και να διαμορφώνει σχέδια με βάση τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά κάθε περιοχής. Το ζήτημα της κατάρτισης των εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών ενηλίκων και ειδικότερα του καθορισμού των δεξιοτήτων που αυτοί πρέπει να κατέχουν πρέπει να επισημαίνεται στα δημόσια έγγραφα.

5.3 Βελτίωση της ισότητας πρόσβασης για όλους

Η Ελλάδα πρέπει να επιλύσει το ζήτημα των ανισοτήτων όσον αφορά την πρόσβαση στην εκπαίδευση ενηλίκων, οι οποίες αντικατοπτρίζονται στα εξαιρετικά χαμηλά ποσοστά συμμετοχής, τη χαμηλή συμμετοχή των εργαζομένων, των τεχνιτών και των ατόμων με χαμηλή ειδίκευση σε σύγκριση με τα άτομα υψηλής ειδίκευσης, τη μεγαλύτερη συμμετοχή των κατοίκων των αστικών περιοχών σε σύγκριση με εκείνους στα προάστια και τις αγροτικές περιοχές, και τη μεγαλύτερη συμμετοχή ατόμων με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης

44 Βλ. την Εθνική Έκθεση CONFINTEA για την UNESCO (2008).

σε σύγκριση με εκείνους που διαθέτουν χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης. Στόχος της υφιστάμενης εθνικής στρατηγικής για τη διά βίου μάθηση (Νόμος 3879/2010) είναι η αύξηση του ποσοστού συμμετοχής στη διά βίου μάθηση και η διεύρυνση του φάσματος των δικαιούχων.

Επιδιώκεται η διεύρυνση της πρόσβασης στη Διά Βίου Μάθηση με την ενίσχυση του δικτύου των Κέντρων Διά Βίου Μάθησης (ΚΔΒΜ) μέσω της συμμετοχής των περιφερειακών και τοπικών κοινοτήτων, των ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, των κοινωνικών εταιρών και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Ειδικότερα, επιδιώκεται η διεύρυνση της πρόσβασης στην εκπαίδευση και την κατάρτιση μέσα από πιο αποτελεσματικές και πιο στοχευμένες δράσεις. Πιο συγκεκριμένα, οι δράσεις αυτές αναμένεται να διευκολύνουν τη συμμετοχή ομάδων που υπο-εκπροσωπούνται, όπως ανειδίκευτοι, άνεργοι, άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας, μετανάστες και μειονότητες, με ιδιαίτερη έμφαση στα άτομα από περιθωριοποιημένες κοινότητες.

Παρόμοιες πρωτοβουλίες είχαν προβλεφθεί στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕΠΕΑΕΚ) 2000-2006 το οποίο εγκρίθηκε τον Μάρτιο του 2001. Οι έξι άξονες προτεραιότητας επικεντρώνονται σε στόχους όπως: η προώθηση της πρόσβασης και της ισότητας στην αγορά εργασίας, η προώθηση και βελτίωση της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης στο πλαίσιο της διά βίου μάθησης και η προώθηση της ισότητας των φύλων. Ωστόσο, σημαντική οικονομική βαρύτητα αποδόθηκε στον άξονα της «Προώθησης και βελτίωσης της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης στο πλαίσιο της διά βίου μάθησης»⁴⁵.

Η τάση αυτή συνεχίζεται σήμερα παρά τον σημαντικό αριθμό πρωτοβουλιών που υποστηρίζουν την ισότητα πρόσβασης για όλους, όπως το πρόγραμμα «Εκπαίδευση και συμβουλευτική υποστήριξη οικογενειών Ρομά, παλιννοστούντων και μεταναστών» συνολικής διάρκειας 50 ωρών που προσφέρουν στην παρούσα φάση τα ΚΔΒΜ. Ωστόσο, στην παρούσα φάση η Ελλάδα δεν έχει ακόμη επιλύσει το πρόβλημα των ανισοτήτων στην πρόσβαση στην εκπαίδευση ενηλίκων. Αυτό αντικατοπτρίζεται στην εξαιρετικά χαμηλή συμμετοχή των ατόμων ηλικίας άνω των 55 ετών, την ελάχιστη συμμετοχή των εργαζομένων, των τεχνιτών και των ατόμων με χαμηλή ειδίκευση σε σύγκριση με τα άτομα υψηλής ειδίκευσης, την σε διπλάσιο ποσοστό συμμετοχή των κατοίκων των αστικών περιοχών σε σύγκριση με εκείνους στα προάστια και τις αγροτικές περιοχές, και τη μεγαλύτερη συμμετοχή ατόμων με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης σε σύγκριση με εκείνους που διαθέτουν χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης⁴⁶.

Σύμφωνα με το ΕΠΜ του 2016 (σελίδα 19), η όξυνση της προσφυγικής κρίσης το 2015 επηρέασε δυσανάλογα την Ελλάδα ως χώρα διέλευσης, καθώς 856.723 πρόσφυγες και μετανάστες πέρασαν στην Ευρώπη μέσω των θαλάσσιων Ελληνοτουρκικών συνόρων εντός του έτους, ενώ από 1η Ιανουαρίου έως 13η Μαρτίου 2016 η αντίστοιχη εισροή έχει ήδη

45 Βλ. Zarifis (2008).

46 Βλ. Hadjivassiliou & IES (2012).

ξεπεράσει τους 143.205 σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες⁴⁷. Αυτή η απροσδόκητη αύξηση των προσφυγικών και μεταναστευτικών εισροών σε ποσοστό 1601% το 2015 έναντι του 2014, και η εκτιμώμενη συνέχιση ή και αύξηση των εισροών εντός του τρέχοντος έτους λόγω της κλιμάκωσης της γεωπολιτικής έντασης στη Μέση Ανατολή, αδιαμφισβήτητα επιφέρει επιπρόσθετο δημοσιονομικό κόστος σε ό,τι έχει να κάνει με τις δράσεις υποδοχής και διαχείρισης των ροών αυτών⁴⁸.

5.4 Παροχή ουσιαστικής εκπαίδευσης

Προσωπική άποψη του εμπειρογνώμονα είναι ότι η εκπαίδευση πρέπει πρώτα από όλα να εξυπηρετεί τις ανάγκες των εκπαιδευομένων και όχι των εργοδοτών. Η μάθηση είναι μια διαδικασία που εμπεριέχει περισσότερα χαρακτηριστικά από αυτά που ζητά η αγορά εργασίας. Ουσιαστικά οι εργοδότες έχουν άλλες ανάγκες, οι οποίες δεν σχετίζονται τόσο άμεσα με τις ανάγκες μάθησης των ενηλίκων ως αυτές έχουν, παρά με τη δομή της εργασίας, την παραγωγή και τις επαγγελματικές δεξιότητες. Ωστόσο, κρίνεται απαραίτητη η οργάνωση ενός μακροπρόθεσμου θεματολογίου για τη διά βίου μάθηση με σκοπό έναν πλήρως ολοκληρωμένο (όσο το δυνατό πιο συνεπή, εστιασμένο και δομημένο) τριμερή κοινωνικό διάλογο μεταξύ του κράτους και των σχετικών κοινωνικών εταίρων που εκπροσωπούν εργοδότες και εργαζομένους καθώς και εκπροσώπους από τον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων και της ΕΕΚ.

Ένα ακόμα μέτρο το οποίο θεωρείται σημαντικό και δεν έχει προβλεφθεί από καμία σχετική πολιτική στην Ελλάδα είναι η ανάπτυξη μηχανισμών και εργαλείων για τον εντοπισμό και την επικύρωση εναλλακτικών μαθησιακών διαδρομών (όπως η μάθηση στο πλαίσιο της εργασίας, η μη τυπική και η άτυπη μάθηση). Επίσης απαραίτητη κρίνεται η δημιουργία ενός πλήρως δομημένου θεματολογίου σχετικά με τις υφιστάμενες και μελλοντικές δεξιότητες, προκειμένου για την επίλυση ή αποφυγή πιθανών αναντιστοιχιών δεξιοτήτων⁴⁹, τη μεταρρύθμιση των συστημάτων μαθητείας, την προώθηση των ΤΠΕ και νέων βασικών δεξιοτήτων, καθώς και τον χειρισμό των εγκάρσιων δεξιοτήτων οι οποίες είναι απαραίτητες για την προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη (όπως η επιχειρηματικότητα, η αγωγή του πολίτη, η λήψη αποφάσεων, η επίλυση προβλημάτων κ.λπ.). Τέλος, η προώθηση αδιάλειπτων μορφών δικτύωσης μεταξύ των υφιστάμενων δομών και ιδρυμάτων διά βίου μάθησης (συμπεριλαμβανομένων των δομών αρχικής και συνεχιζόμενης ΕΕΚ και των πανεπιστημίων, καθώς και των σχολείων και των τοπικών κοινοτήτων, των μουσείων και των πολιτιστικών κέντρων, των βιβλιοθηκών και των αθλητικών εγκαταστάσεων) θα συμβάλει στην επέκταση της παροχής εκπαίδευσης ενηλίκων.

Πρέπει να συνεχιστεί η μεταρρύθμιση των προγραμμάτων αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΑΕΕΚ) ώστε να προσαρμοστεί στις ανάγκες της αγοράς εργασίας, ιδίως σε τομείς και δράσεις που είναι αποφασιστικές για τη μελλοντική ανάπτυξη. Ωστόσο, οποιαδήποτε μεταρρύθμιση θα πρέπει να ενισχύει τη συνάφεια μεταξύ των

47 Πληροφορίες διαθέσιμες στη διεύθυνση: <http://www.unhcr.gr/genikes-plirofories/statistika.html?L=0>

48 Βλ. Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων του 2016. Διαθέσιμο στη διεύθυνση ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/nrp2016_greece_en.pdf

49 Βλ. Terzakis et al. (2001).

συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, της αγοράς εργασίας και των εταιρειών, καθώς και τη βελτίωση της διά βίου συμβουλευτικής και της καθοδήγησης σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης⁵⁰. Η εφαρμογή του εθνικού στρατηγικού πλαισίου πολιτικής για τη βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ), όπως ορίζεται στον νόμο 4186/2013, περιλαμβάνει μέτρα για τη βελτίωση της συνάφειας των συστημάτων ΕΕΚ με την αγορά εργασίας σε στενή συνεργασία με τους εμπλεκόμενους φορείς.

Άλλη σημαντική προτεραιότητα πολιτικής όσον αφορά την προσφορά και την αξιοποίηση σχετίζεται με την ανάγκη πιστοποίησης δεξιοτήτων που αποκτώνται στον χώρο εργασίας⁵¹, οι οποίες δεν μπορούν να αναγνωριστούν στο πλαίσιο των υφιστάμενων συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Συγκεκριμένα, η ανάγκη για τη λειτουργία των χώρων εργασίας ως χώρων μάθησης παράλληλα με την πιστοποίηση της εμπειρίας, των δραστηριοτήτων και των δεξιοτήτων που αποκτώνται μέσα σε αυτούς τους χώρους, δεν τονίζεται έντονα στα ελληνικά δημόσια έγγραφα. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει επίσης να δοθεί στην ανάγκη εφαρμογής εκείνων των ποιοτικών μαθησιακών συνθηκών οι οποίες έχουν ουσιαστική συνάφεια με τις επενδύσεις των επιχειρήσεων στην κατάρτιση και την υποστήριξη των διαδικασιών απόκτησης νέων δεξιοτήτων από τους εργαζόμενους στον χώρο εργασίας τους.

Τέλος, μια άλλη πτυχή σχετίζεται με τη χρήση της τεχνολογίας πληροφορικών. Σχεδόν όλα τα σχετικά δημόσια έγγραφα και οι σχετικοί φορείς⁵² αντιμετωπίζουν αυτό το θέμα ως βασικό ζήτημα της μεταρρύθμισης των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης ενηλίκων στο πλαίσιο της διά βίου μάθησης (αναλυτικά προγράμματα, μεθοδολογία, σύνδεσμοι μεταξύ των επιχειρήσεων και της εκπαίδευσης και κατάρτισης, κατάρτιση και επανεκπαίδευση διδακτικού προσωπικού). Απαιτείται μια πιο στοχευμένη και λιγότερο γενικευμένη προσέγγιση, προκειμένου να δημιουργηθεί συνάφεια με τα υπάρχοντα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων και ΕΕΚ και να υποστηριχθεί η ανάπτυξη νέων.

5.5 Παροχή εκπαίδευσης υψηλής ποιότητας

Βασικός στόχος του συστήματος είναι η αξιολόγηση και η συνεχής βελτίωση της εκπαιδευτικής παροχής μέσω διαδικασιών αυτοαξιολόγησης και αξιολόγησης των παρόχων εκπαίδευσης ενηλίκων, καθώς και των διαδικασιών εξωτερικής αξιολόγησης της ποιότητας. Οι βασικοί μηχανισμοί που χρησιμοποιούνται για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των προγραμμάτων Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΠΕΕ) για τη διασφάλιση της ποιότητας είναι οι εξής:

- a) Οι διαδικασίες αξιολόγησης της εκπαίδευσης ενηλίκων και της ΕΕΚ (διοικητικές διαδικασίες, διοίκηση και ηγεσία, πόροι και αποτελέσματα / εκπαιδευτικές κατευθύνσεις)·

50 Βλ. επίσης Karalis & Vergidis (2004).

51 Βλ. Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων του 2016. Διαθέσιμο στη διεύθυνση ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/nrp2016_greece_en.pdf

52 Βλ. τους νόμους 3879/2010 και 4186/2013 και τα Εθνικά Προγράμματα Μεταρρυθμίσεων για το 2015 και το 2016.

Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομώνων στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/
δεξιοτήτων ενηλίκων
Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

- b) Η ποιότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας (μέθοδοι διδασκαλίας, εκπαιδευτικά πακέτα και περιεχόμενο, μοντέλο αξιολόγησης μαθητών, διαδικασίες αξιολόγησης και κατάρτιση εκπαιδευτικών κ.λπ.)·
- c) Η αξιολόγηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Πιο συγκεκριμένα, η ΓΓΔΒΜ αναπτύσσει ένα Εθνικό Πλαίσιο Ικανοτήτων (ΕΠΙ) για την αξιολόγηση των επιτευγμάτων και των επιδόσεων των σπουδαστών (κυρίως στα ΣΔΕ και στα ΚΔΒΜ).

Το εργαλείο που προτείνεται στο Εθνικό Πλαίσιο Διασφάλισης Ποιότητας και Αξιολόγησης ονομάζεται «π3». Η ονομασία π3 του εργαλείου σημαίνει κυριολεκτικά «ποιότητα πάντα και παντού» και ικανοποιεί τη ρήτρα για τη διασφάλιση της ποιότητας που αναφέρεται στο άρθρο 19 του νόμου 3879/2010 για ένα σύστημα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και αξιολόγησης του συνόλου του εκπαιδευτικού προσωπικού της μη τυπικής εκπαίδευσης και του προσωπικού των σχολείων δεύτερης ευκαιρίας, καθώς και ένα σύστημα παρακολούθησης και αξιολόγησης όλων των προγραμμάτων τα οποία λειτουργούν υπό την αιγίδα του Εθνικού Δικτύου για τη ΔΒΜ.

Η μετάβαση στην πλήρη λειτουργία του πλαισίου π3 χωρίς τα αποτελέσματα της πιλοτικής εφαρμογής είναι σίγουρα δύσκολη, αν όχι αδύνατη. Ωστόσο, και βάσει του ίδιου του πλαισίου όπως αυτό έχει μέχρι στιγμής εφαρμοστεί, αυτό που πρέπει να τονιστεί είναι η αφοσίωση στην επιστολή των επίσημων νομικών εγγράφων που προέρχονται από την ΕΕ, καθώς και στον εθνικό Νόμο 3879/2010 για τη ΔΒΜ. Το πλαίσιο π3 συμμορφώνεται με όλες τις νομικές απαιτήσεις όπως αυτές αναφέρονται στην εθνική στρατηγική ΔΒΜ, ωστόσο χάνει ορισμένες πτυχές της προστιθέμενης αξίας του εξαιτίας της έλλειψης πληροφόρησης σχετικά με την εφαρμογή του. Επομένως, το πλαίσιο είναι μεν εξαιρετικά ουσιαστικό, ωστόσο δεν υπάρχει βαθμολογία όσον αφορά την αποτελεσματικότητά του. Μια άλλη σημαντική πτυχή που σχετίζεται με εκείνες της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας είναι ο βαθμός μεταβιβασιμότητας σε άλλες μαθησιακές ή εκπαιδευτικές καταστάσεις.

Όπως έχει σημειωθεί στη σχετική βιβλιογραφία για την εκπαίδευση ενηλίκων στην Ελλάδα, είναι πολύ δύσκολο να εκτιμηθεί η δυνατότητα μεταβίβασης ολόκληρου του πλαισίου ως έχει, δεδομένου ότι λειτουργεί ως οιονεί οικονομικός οδηγός λόγω της τρισδιάστατης φύσης του: εισροές/ διαδικασίες/εκροές. Η απλοϊκή αυτή προσέγγιση αφαιρεί πολλές πτυχές της μαθησιακής διαδικασίας που σχετίζονται με την ετοιμότητα, την προσωπική πρόθεση συμμετοχής, τον ρόλο του εαυτού στην εκτίμηση του μαθησιακού αποτελέσματος και το τρόπο με τον οποίο αυτό μπορεί να εκτιμηθεί, τη δυσκολία καθορισμού της ποιότητας σε διαφορετικά μαθησιακά περιβάλλοντα και φυσικά ορισμένες αναφορές στα θέματα του κοινωνικοοικονομικού θεματολογίου στα οποία έχει δώσει προτεραιότητα η χώρα (σοβαρές περικοπές στην εκπαιδευτική παροχή, χαμηλοί μισθοί, μειωμένες υποδομές, αλληλεπίδραση μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα). Τέλος, η επιλογή των εκπαιδευτών ενηλίκων και του διοικητικού προσωπικού σε όλες τις δομές εκπαίδευσης ενηλίκων πρέπει να

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

εποπτεύεται από τη ΓΓΔΒΜ βάσει κριτηρίων τα οποία καλύπτουν τις ανάγκες εκείνων που συμμετέχουν σε σχετικές δομές εκπαίδευσης ενηλίκων⁵³.

5.6 Διασφάλιση συνεκτικής πολιτικής

Ο νόμος 3879/2010 θεσπίστηκε με σκοπό τη διασφάλιση και τη διατύπωση ενός ορθολογικού πλαισίου πολιτικής για τη διά βίου μάθηση στην Ελλάδα. Ωστόσο, ο νόμος έχει εφαρμοστεί μόνο μερικώς, και σε γενικές γραμμές φαίνεται ότι τα τελευταία χρόνια (από το 2013) ελάχιστη προσοχή δόθηκε για τη διασφάλιση μιας συνεκτικής πολιτικής στην Ελλάδα. Για παράδειγμα, η τελευταία χρονιά κατά την οποία εκπονήθηκε ολοκληρωμένη και αναλυτική έκθεση για την εκπαίδευση ενηλίκων στην Ελλάδα ήταν το 2012 (βλ. http://www.gsae.edu.gr/images/stories/APOLOGISMOS_2013_final.pdf). Επιπλέον, το 2012 ήταν η πρώτη φορά που τα τρία όργανα τα οποία ιδρύθηκαν με το νόμο 3879/2010 (το Εθνικό Συμβούλιο ΔΒΜ και Σύνδεσης με την Απασχόληση, η Διαρκής Διάσκεψη Γενικής Εκπαίδευσης Ενηλίκων και η Εθνική Σύνοδος ΔΒΜ) με αρμοδιότητα τη διασφάλιση συνεκτικής πολιτικής κλήθηκαν να συνεδριάσουν.

53 Karasiotou, P. (2004). Προσδιορισμός των αναγκών σε δεξιότητες Επισκόπηση των σχεδίων και δράσεων για την Ελλάδα (Cedefop Panorama Series), Θεσσαλονίκη: CEDEFOP.

6.0 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

6.1 Πλεονεκτήματα

6.1.1 Τα κύρια πλεονεκτήματα του συστήματος είναι τα ακόλουθα:

- **Η Εθνική Στρατηγική για τη Διά Βίου Μάθηση:** Η στρατηγική περιγράφεται λεπτομερώς στον βασικό νόμο (Νόμος 3879/2010)⁵⁴ για τη Διά Βίου Μάθηση, ο οποίος ψηφίστηκε από το ελληνικό κοινοβούλιο τον Σεπτέμβριο του 2010. Ο νόμος αυτός θέτει τη βάση για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση μιας ολιστικής στρατηγικής για τη διά βίου μάθηση και για τη δημιουργία του Εθνικού Δικτύου Διά Βίου Μάθησης (ΕΔΔΒΜ), το οποίο περιλαμβάνει όλους τους κυβερνητικούς φορείς και τους παρόχους υπηρεσιών που λειτουργούν υπό την αιγίδα διαφορετικών υπουργείων⁵⁵.
- **Δομές με κρατική χρηματοδότηση:** Οι πλέον αξιοσημείωτες μεταρρυθμίσεις πολιτικής στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων σχετίζονται με την ανάπτυξη των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ), 62 συνολικά σε όλη τη χώρα⁵⁶, καθώς και των Κέντρων Διά Βίου Μάθησης (ΚΔΒΜ), 258 σε όλη τη χώρα⁵⁷. Και οι δύο δομές λειτουργούν υπό την αιγίδα της ΓΓΔΒΜ και παρακολουθούνται από το Ίδρυμα Νεολαίας και Διά Βίου Μάθησης (ΙΝΕΔΙΒΙΜ), το οποίο είναι αρμόδιο για τη διοίκηση, τη χρηματοδότηση και τη διάδοση ορθών πρακτικών εντός των εν λόγω δομών. Τα ΣΔΕ παρέχουν τυπική εκπαίδευση ενηλίκων στους ενήλικες οι οποίοι δεν έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση, συμβάλλοντας στην απόκτηση βασικών δεξιοτήτων από άτομα με χαμηλό επίπεδο προσόντων.
- Τα προγράμματα των ΚΔΒΜ είναι προγράμματα μη τυπικής εκπαίδευσης και απευθύνονται σε όλους τους ενήλικες, άνεργους και απασχολούμενους, ανεξάρτητα από την ηλικία, το φύλο, το επίπεδο εκπαίδευσης, τη χώρα καταγωγής, τη θρησκεία, τον τόπο διαμονής κ.λπ., με μοναδική προϋπόθεση το ενδιαφέρον τους για την απόκτηση γνώσεων και την ενεργό συμμετοχή στην εκπαίδευση. Η ανάπτυξη ανεξάρτητων μαθημάτων εκπαίδευσης για ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (Ρομά, κρατούμενοι, μετανάστες και πρόσφυγες, πολίτες με ψυχική ή σωματική αναπηρία), στοχεύει στη διευκόλυνση και την ενίσχυση της ισότιμης ένταξής τους στην κοινωνία. Και οι δύο αυτές δομές αποτελούν τους βασικούς εντολοδότες του συστήματος και πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω και να επεκταθούν. Ειδικότερα τα ΚΔΒΜ πρέπει να ενισχυθούν με πιστοποιημένα προγράμματα υψηλής ποιότητας.
- **Πλαίσιο διασφάλισης ποιότητας:** Αν και δεν έχει ακόμη εφαρμοστεί πλήρως, το εργαλείο πραγματικών στοιχείων για τη διασφάλιση της ποιότητας για όλες τις πρωτοβουλίες διά βίου μάθησης αποδεικνύει τη δέσμευση των αρμόδιων αρχών για την ποιότητα στον τομέα. Το εργαλείο που προτάθηκε στο Εθνικό Πλαίσιο Διασφάλισης Ποιότητας και Αξιολόγησης ονομάζεται «π3» (από το αρχικό γράμμα

54 Διαθέσιμος στη διεύθυνση http://www.gsae.edu.gr/images/stories/Nomos_diaviou.pdf

55 Βλ. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων (2001).

56 Διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.gsae.edu.gr/en/geniki-ekpaidefsi-enilikon/devteri-efkairia/s-d-e-sxoleia-devteris-efkairias>

57 Διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.e-kdvm.gr/index.php/kdvm>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

της λέξης «ποιότητα»)⁵⁸ και κυριολεκτικά σημαίνει «ποιότητα πάντα και παντού». Ικανοποιεί τη ρήτρα για τη διασφάλιση της ποιότητας του άρθρου 19 του Νόμου 3879/2010 στο οποίο αναφέρεται ένα σύστημα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και αξιολόγησης του συνόλου του εκπαιδευτικού προσωπικού της μη τυπικής εκπαίδευσης και του προσωπικού των σχολείων δεύτερης ευκαιρίας, καθώς και ένα σύστημα παρακολούθησης και αξιολόγησης όλων των προγραμμάτων τα οποία λειτουργούν υπό την αιγίδα του Εθνικού Δικτύου για τη ΔΒΜ.

Το εργαλείο αυτό θέτει ένα πλαίσιο προτεραιοτήτων και αρχών για τη διασφάλιση της ποιότητας στο πεδίο της μη τυπικής εκπαίδευσης ενηλίκων. Αυτό καλύπτει όλες τις μορφές παροχής εκπαίδευσης και μάθησης για άτομα άνω των 16 ετών και περιλαμβάνει την αρχική ΕΕΚ, όλα τα προγράμματα μαθητείας, τη συνεχιζόμενη ΕΕΚ, την εκπαίδευση βασικών δεξιοτήτων και όλα τα προγράμματα ελευθέρων σπουδών και / ή δημοφιλή προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων. Αποτελεί επίσης εργαλείο για την οργάνωση και εκτέλεση της αξιολόγησης των μαθησιακών αποτελεσμάτων για όσους συμμετέχουν σε οποιοδήποτε από τα παρεχόμενα προγράμματα, σε όλες τις σχετικές δομές. Ουσιαστικά κάτι τέτοιο υλοποιείται με το σκεπτικό ότι το π3 καθορίζει την ποιότητα ορίζοντας έναν αριθμό αρχών και κριτηρίων και στις τρεις διαστάσεις της εκπαίδευσης και της μάθησης, δηλαδή τις εισροές, τις διαδικασίες και τις εκροές, και παρέχει μεγάλο αριθμό μετρήσιμων ποσοτικών και ποιοτικών δεικτών για την αξιολόγηση του βαθμού της εφαρμογής των αρχών διασφάλισης ποιότητας από όλους τους σχετικούς παρόχους⁵⁹.

6.2 Αδυναμίες

Οι βασικές αδυναμίες του συστήματος είναι οι ακόλουθες:

- Συντονισμός μεταξύ των υφιστάμενων αρχών και των σχετικών κοινωνικών εταίρων: Παρόλο που το εθνικό στρατηγικό πλαίσιο πολιτικής για τη διά βίου μάθηση περιλαμβάνει μέτρα για την υποστήριξη της ανάπτυξης και διασύνδεσης των σχετικών υπηρεσιών, η συνεργασία των ενδιαφερομένων με τους σχετικούς κοινωνικούς εταίρους παραμένει ασταθής. Σύμφωνα με το ΕΠΜ του 2016 (σελίδα 45), το 2016 η Ελλάδα δημιούργησε έναν μηχανισμό για τον προσδιορισμό και την πρόβλεψη των ελλείψεων σε δεξιότητες. Το εν λόγω σύστημα ελέγχεται από ένα δίκτυο φορέων με διακριτούς ρόλους και αρμοδιότητες, οι οποίοι εμπλέκονται στις εισροές και τις εκροές, και υποστηρίζεται επιστημονικά από το Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού (ΕΙΕΑΔ)⁶⁰ όσον αφορά την ανάλυση πρωτογενών και δευτερογενών δεδομένων των αναγκών της αγοράς εργασίας σε δεξιότητες και επαγγέλματα. Ωστόσο, απαιτείται πιο έντονος, στοχευμένος και εστιασμένος τριμερής κοινωνικός διάλογος για την ανάπτυξη σχετικών δράσεων

58π3 – Εθνικό Πλαίσιο για τη Διασφάλιση της Ποιότητας της Διά Βίου Μάθησης Διαθέσιμο στη διεύθυνση

<http://www.gsae.edu.gr/images/stories/plaisio.pdf>, και π3 – Εθνικό Πλαίσιο για τη Διασφάλιση της Ποιότητας της Διά Βίου Μάθησης - Συνοπτική παρουσίαση διαθέσιμη στα Αγγλικά

59 Βλ. Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης - Το Πλαίσιο π3 (χρήσιμα έγγραφα και προγραμματισμένες ενέργειες). Διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.gsae.edu.gr/index.php/feasts>

60 Πληροφορίες διαθέσιμες στη διεύθυνση <http://www.eiead.gr/>

στον τομέα των προγραμμάτων μάθησης στο πλαίσιο της εργασίας και των προγραμμάτων μαθητείας, με ταυτόχρονη μεταρρύθμιση του ΟΑΕΔ⁶¹.

- **Χαμηλά ποσοστά συμμετοχής:** Είναι σαφώς προσδιορισμένη η ανάγκη για την κατάρτιση πολιτικών οι οποίες να βελτιώνουν την πρόσβαση στη διά βίου μάθηση και την εκπαίδευση / κατάρτιση ενηλίκων. Στόχος της κυβέρνησης όπως αναφέρεται στο ΕΠΜ του 2016 (σελίδα 36) είναι η αύξηση του ποσοστού συμμετοχής στη διά βίου μάθηση, η διεύρυνση των ωφελούμενων και η διευκόλυνση της πρόσβασης σε ευκαιρίες Διά Βίου Μάθησης με την ενίσχυση του δικτύου των Κέντρων Διά Βίου Μάθησης (ΚΔΒΜ), ειδικότερα μέσω της σύστασης των ηλεκτρονικών ΚΔΒΜ σε απομακρυσμένες περιοχές και ορισμένα νησιά, με τη συμμετοχή των περιφερειακών και τοπικών κοινοτήτων, των ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, των κοινωνικών εταιρών και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, η οποία είναι ακόμα ελάχιστη. Ειδικότερα, επιδιώκεται η διεύρυνση της πρόσβασης στην εκπαίδευση και την κατάρτιση των υποεκπροσωπούμενων κοινωνικών ομάδων, όπως οι ανειδίκευτοι, οι άνεργοι, άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας, μετανάστες και μειονότητες, με έμφαση σε όσους προέρχονται από περιθωριοποιημένες κοινότητες (Ρομά, και ιδίως πρόσφυγες), μέσα από πιο αποτελεσματικές και πιο στοχευμένες δράσεις.
- **Ενίσχυση δεξιοτήτων και ικανοτήτων του ενήλικου πληθυσμού:** Η ανάπτυξη δεξιοτήτων διαφόρων στοχευόμενων ομάδων αποτελεί μια μεγάλη πρόκληση, δεδομένου ότι το ποσοστό των ατόμων με χαμηλές επιδόσεις στις βασικές δεξιότητες στην Ελλάδα σήμερα ανέρχεται στο 27,7%⁶². Το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 18-24 ετών τα οποία εγκαταλείπουν την εκπαίδευση και την κατάρτιση είναι 14,2%. Το προσδόκιμο παραμονής στο σχολείο (για την πρωτοβάθμια έως τριτοβάθμια εκπαίδευση) είναι τα 17 έτη (16 έτη για τους άνδρες και 17 έτη για τις γυναίκες)⁶³. Το ποσοστό των ατόμων που έχουν ολοκληρώσει την εννεαετή βασική εκπαίδευση (απόφοιτοι γυμνασίου) είναι 25,7%, ενώ για όσους κατέχουν μεταπτυχιακό ή διδακτορικό, μειώνεται στο 12,9%⁶⁴. Το 34% των ατόμων χρησιμοποιεί τακτικά το Διαδίκτυο, ενώ το 81,8% δεν διαθέτει επαρκή βαθμό διαδικτυακών δεξιοτήτων⁶⁵. Το ποσοστό γραμματισμού για τα άτομα ηλικίας 15 ετών και πάνω τα οποία γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση είναι 97,3% (98,4% για τους άνδρες και 96,3% για τις γυναίκες)⁶⁶.

Η επίτευξη των ευρωπαϊκών στόχων καθίσταται ακόμη πιο δύσκολη, επειδή το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 25-64 ετών τα οποία συμμετέχουν στη διά βίου μάθηση στην Ελλάδα είναι μόνο 3,3%, ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά συμμετοχής στην ΕΕ (στοιχεία της Eurostat

61 Προσωπική άποψη του εμπειρογνώμονα.

62 Βλ. UNESCO (2015). EDUCATION FOR ALL 2000-2015: achievements and challenges, EFA Global Monitoring Report, Paris: Unesco. Διαθέσιμο στη διεύθυνση: unesdoc.unesco.org/images/0023/002322/232205e.pdf. (πρόσβαση στις 13/7/2016).

63 Βλ. CRELL 2015. Διαθέσιμο στη διεύθυνση <https://crell.jrc.ec.europa.eu/ET2020Indicators/makecharts.php>

64 Βλ. UNESCO (2015). EDUCATION FOR ALL 2000-2015: achievements and challenges, EFA Global Monitoring Report, Paris: Unesco. Διαθέσιμο στη διεύθυνση: unesdoc.unesco.org/images/0023/002322/232205e.pdf. (πρόσβαση στις 13/7/2016).

65 Βλ. CRELL 2015. Διαθέσιμο στη διεύθυνση <https://crell.jrc.ec.europa.eu/ET2020Indicators/makecharts.php>

66 Βλ. UNESCO (2015). EDUCATION FOR ALL 2000-2015: achievements and challenges, EFA Global Monitoring Report, Paris: Unesco. Διαθέσιμο στη διεύθυνση: unesdoc.unesco.org/images/0023/002322/232205e.pdf. (πρόσβαση στις 13/7/2016).

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομών στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/
δεξιοτήτων ενηλίκων
Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

του 2015). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας ΡΙΑΑΚ (βλ. ΟΟΣΑ, 2016: 6)⁶⁷ Η μεγάλη επέκταση της εκπαίδευσης στην Ελλάδα δεν έχει μεταφραστεί με την πάροδο των γενεών σε βελτίωση του γραμματισμού. Σε ποσοστό περίπου 50%, τα άτομα ηλικίας 55-65 ετών δεν έχουν ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, σε σύγκριση με μόνο το 15% των ατόμων ηλικίας 25-34 ετών, ενώ μόνο το 19,9% των ατόμων ηλικίας 55-65 ετών κατέχει τίτλο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, σε σύγκριση με το 27,3 % των ατόμων ηλικίας 25-34 ετών. Όσον αφορά τα επίπεδα γραμματισμού, τα άτομα της ηλικίας 25-34 ετών βρίσκονται μόνον 6 βαθμούς υψηλότερα σε σχέση με τα άτομα ηλικίας 55-65 ετών, σε σύγκριση με τη μέση διαφορά του ΟΟΣΑ η οποία είναι 29 βαθμοί. Η Ελλάδα χαρακτηρίζεται επίσης από υψηλά ποσοστά φτώχειας μεταξύ των ηλικιωμένων - ιδίως μεταξύ των ηλικιωμένων ανύπαντρων γυναικών, των πολύ ηλικιωμένων πολιτών και των εθνοτικών μειονοτήτων (Ρομά).

67 Διαθέσιμη στη διεύθυνση www.oecd.org/skills/piaac/Skills-Matter-Greece.pdf

7.0 ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΙ

Ο βασικός στόχος πολιτικής για την ελληνική κυβέρνηση είναι να διασφαλίσει εκείνους τους μηχανισμούς που θα υποστηρίξουν και θα βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα της υφιστάμενης εθνικής στρατηγικής για τη διά βίου μάθηση, έτσι ώστε οι συνεχιζόμενες καθώς και οι προγραμματισμένες παρεμβάσεις να ανταποκρίνονται στις τοπικές ανάγκες, να συνδέονται με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και να στοχεύουν στις ιδιαίτερες ανάγκες των ομάδων-στόχων. Για τον σκοπό αυτό, οι πρωτοβουλίες για την καταπολέμηση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, την αντιστοιχία της εκπαίδευσης και της ΕΕΚ με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, την επίλυση ζητημάτων πρόσβασης και την αύξηση των ποσοστών συμμετοχής ενηλίκων στην εκπαίδευση εμφανίζονται ως οι βασικές προκλήσεις για το σύστημα.

Οι πλέον πρόσφατες εξελίξεις σε επίπεδο πολιτικής καταδεικνύουν μια φιλόδοξη και ολοκληρωμένη μεταρρυθμιστική προσπάθεια που βρίσκεται σε εξέλιξη τα τελευταία δέκα χρόνια (από το 2005 και μετά). Δεν είναι δυνατόν να προβλεφθεί εάν οι υφιστάμενες και νέες πολιτικές και μέτρα για την περαιτέρω ανάπτυξη των ήδη καθιερωμένων δομών εκπαίδευσης ενηλίκων και ΕΕΚ, καθώς και για τη μεταρρύθμιση του συστήματος μαθητείας, θα έχουν τον αναμενόμενο αντίκτυπο, καθώς για κάτι τέτοιο θα απαιτηθεί στενότερη συνεργασία μεταξύ του κράτους και των κοινωνικών εταίρων (δηλαδή ΓΣΕΕ, ΓΣΕΒΕΕ, ΣΕΤΕ και ΣΕΒ) τόσο όσον αφορά την ανάπτυξη ενός νέου προτύπου κοινωνικού διαλόγου, όσο και τη λήψη αποφάσεων βάσει στοιχείων από τεκμηριωμένες καλές πρακτικές.

Απαιτείται επίσης υψηλότερος βαθμός αποδοχής των μέτρων αυτών από την ελληνική κοινωνία. Τα μέτρα που έχουν θεσπιστεί είναι σημαντικά, ωστόσο ο συνδυασμός και η εφαρμογή τους μέχρι στιγμής είναι άνιση. Για αυτό απαιτείται τελικά μια καλύτερη στρατηγική διάδοσης των συμφωνηθέντων μέτρων στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων, τονίζοντας τα οφέλη τους ιδιαίτερα για τους πλέον ευάλωτους ενήλικες (δηλαδή άνεργους νέους ηλικίας 24-30 ετών, ηλικιωμένους άνω των 65 ετών, άτομα με χαμηλή ειδίκευση και ΕΑΕΚ, καθώς και μετανάστες και πρόσφυγες). Είναι σημαντικό να παρακολουθείται ποιοι συμμετέχουν στην εκπαίδευση ενηλίκων στην Ελλάδα, αξιολογώντας τους λόγους και το κατά πόσο πραγματικά τη χρειάζονται. Λαμβάνοντας υπόψη το προφίλ των ήδη συμμετεχόντων (στην πλειοψηφία εργαζόμενες γυναίκες με επίπεδο ISCED 4 ή υψηλότερο), η πολιτεία αντιμετωπίζει επίσης την πρόκληση της επαναξιολόγησης των υφιστάμενων μέτρων, με προτεραιότητα σε σχετικά έργα προβολής σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ πρέπει να αξιοποιηθούν καλύτερα για την ενίσχυση των επενδύσεων στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων. Τέλος, απαιτείται στενή συνεργασία με ερευνητικά ιδρύματα και πανεπιστήμια, καθώς και συμμετοχή σε διεθνείς κυκλικές μελέτες μεγάλης κλίμακας όπως η ΡΙΑΑΚ. Η Ελλάδα κατατάσσεται κοντά στον μέσο όρο του ΟΟΣΑ για την εκπαίδευση και τις δεξιότητες (ΟΟΣΑ, 2016: 14). Αυτό μπορεί να αποτελέσει τη βάση ώστε να ξεκινήσει τελικά η συζήτηση για τη διαχείριση ανθρώπινων πόρων, με έμφαση σε θέματα όπως η αύξηση της συνάφειας των προσφορών ΕΕΚ και η πρόβλεψη των αναμενόμενων μελλοντικών αναγκών. Τα σχέδια πρέπει να αξιολογούνται συστηματικά, οι

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομώνων στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/
δεξιοτήτων ενηλίκων
Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

εργοδότες θα πρέπει να συμμετέχουν περισσότερο, και πρέπει να δημιουργηθεί ένα σύστημα για την ανίχνευση υφιστάμενων και μελλοντικών αναγκών όσον αφορά τις ανάγκες σε δεξιότητες.

Τελευταίο, αλλά όχι ήσσονος σημασίας, θέμα είναι⁶⁸ οι άλλοι βασικοί τομείς πολιτικής μείζονος ενδιαφέροντος (οι οποίοι βρίσκονται υπό συζήτηση στο πλαίσιο της λειτουργίας της τρέχουσας κυβέρνησης) οι οποίοι αφορούν τα ακόλουθα ζητήματα:

- Δημιουργία ενός αξιόπιστου συστήματος έρευνας σχετικά με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας σε εθνικό και τοπικό επίπεδο.
- Συντονισμός και σύνδεση των σχετικών πολιτικών με άμεση αναφορά στις ανάγκες της τοπικής αγοράς.
- Ενίσχυση της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης σε ζωτικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας, όπως ο τουρισμός, η ναυτιλία, η αλιεία και η γεωργική παραγωγή. Για αυτό απαιτείται ουσιαστικά η ανάπτυξη προσαρμοσμένων πολιτικών, προσανατολισμένων στη διαχείριση ανθρώπινων πόρων.
- Δημιουργία συστήματος επικύρωσης των δεξιοτήτων που έχουν αποκτηθεί σε μη τυπικά και άτυπα περιβάλλοντα μάθησης. Η επικύρωση των δεξιοτήτων είναι σημαντική για όλους τους φορείς οι οποίοι είτε παρέχουν εκπαίδευση και κατάρτιση ενηλίκων είτε διαχειρίζονται δράσεις οι οποίες συμβάλλουν στην αύξηση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού. Η πιστοποίηση των επαγγελματικών δεξιοτήτων πρέπει να είναι ανοιχτή σε όλα τα επίπεδα και για όλα τα άτομα τα οποία θέλουν να πιστοποιήσουν τις δεξιότητές τους σε συγκεκριμένο επάγγελμα ή εργασία, ανεξάρτητα από τον τρόπο με τον οποίο αποκτήθηκαν οι δεξιότητες και την κατεύθυνση μάθησης η οποία ακολουθήθηκε.
- Έμφαση στην εκπαίδευση για όλους σε βασικές δεξιότητες (γραμματισμός - αριθμητική - τεχνολογία πληροφοριών) με βελτίωση των σχετικών ευρωπαϊκών εργαλείων όπως το Europass, το EQF και το EQAVET. Αυτό πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα PIAAC για την Ελλάδα⁶⁹ στα οποία η χώρα εμφανίζεται κάτω από τις μέσες επιδόσεις του ΟΟΣΑ (γραμματισμός = 254, αριθμητική = 252, επίλυση προβλημάτων σε περιβάλλοντα πλούσια σε τεχνολογία = 14)⁷⁰.
- Έμφαση στις ΤΠΕ και τις νέες βασικές δεξιότητες για κάθε επαγγελματική εξειδίκευση, αρκετά ευρεία ώστε ο εκπαιδευόμενος να είναι σε θέση να αυτοκαταρτίζεται και να αυτοεκπαιδευείται με τρόπο συναφή με την ανάπτυξη του επαγγελματικού τους πεδίου.

68 Βλ. Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Οικονομικών (2013). Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων του 2013, Αθήνα: Υπουργείο Οικονομικών. (διαθέσιμο στα Ελληνικά). Βλ. επίσης Ινστιτούτο Εργασίας Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδος (2013). Ετήσια Έκθεση 2013: Η Ελληνική οικονομία και η απασχόληση, Αθήνα: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ. (διαθέσιμο μόνο στα Ελληνικά στη διεύθυνση: <http://www.inegsee.gr/ereynes-meletes/ekthesh/869-etisia-ekthesi-2013--i-elliniki-oikonomia-kai-i-apascholisi.html>). (πρόσβαση στις 13/7/2016).

69 Διαθέσιμη στη διεύθυνση www.oecd.org/skills/piaac/Skills-Matter-Greece.pdf

70 Πληροφορίες διαθέσιμες στη διεύθυνση <http://www.oecd.org/publications/skills-matter-9789264258051-en.htm>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομώνων στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/
δεξιοτήτων ενηλίκων
Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

- Έμφαση στις εγκάρσιες δεξιότητες (την αγωγή του πολίτη και τις απαραίτητες κοινωνικές δεξιότητες) που απαιτούνται στα σύγχρονα περιβάλλοντα της κινητικότητας και της διαπολιτισμικής κατανόησης.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

8.0 ΣΥΝΟΨΗ

Ο τομέας εκπαίδευσης ενηλίκων και ΕΕΚ στην Ελλάδα έχει επηρεαστεί έντονα από τις πολύ χαμηλές και μειωμένες δημόσιες δαπάνες, εξαιτίας της αυστηρής δημοσιονομικής εξυγίανσης. Το ποσοστό συμμετοχής των ενηλίκων στη διά βίου μάθηση στην Ελλάδα παραμένει εξαιρετικά χαμηλό και τείνει να παραμένει στάσιμο με την πάροδο του χρόνου. Το 2016 διαμορφώθηκε στο 4,0%, σε σύγκριση με τον μέσο όρο του 10,7% της ΕΕ. Ορισμένες ομάδες ανθρώπων, όπως τα άτομα με χαμηλότερη ειδίκευση (επίπεδο ISCED 0-2), το 2016 σημείωσαν ποσοστό συμμετοχής μόλις 0,7%, σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ του 4,2%. Οι ηλικιωμένοι και όσοι ζουν σε απομονωμένες, απομακρυσμένες και αραιοκατοικημένες περιοχές έχουν μικρότερη πρόσβαση στην εκπαίδευση. Ωστόσο, το ποσοστό των ενηλίκων ηλικίας 25-64 ετών με χαμηλό επίπεδο προσόντων (επίπεδα 0-2) στην Ελλάδα και στην απασχόληση σημειώνει σταθερή μείωση, από 53,9% το 2011 σε 46,9% το 2014, με ελαφρά αύξηση σε 48,4% το 2016. Η πρόσφατη νομοθεσία στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων στην Ελλάδα είναι ενδεικτική της πρόθεσης για επιστροφή στην εκπαιδευτική πολιτική της περιόδου πριν από το 2010. Υπάρχει ακόμη σημαντικό περιθώριο για την αύξηση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας σε όλα σχεδόν τα επίπεδα εκπαίδευσης ενηλίκων (βασικής, αρχικής και συνεχιζόμενης ΕΕΚ).

Δεδομένου ότι η Ελλάδα εξακολουθεί να βρίσκεται σε πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής, όλες οι πολιτικές (συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αφορούν κοινωνικά και εκπαιδευτικά θέματα και όχι μόνο εκείνων που σχετίζονται με την οικονομία, τη φορολογία και την απασχόληση) κατά συνέπεια καθορίζονται στο Τρίτο Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής. Σύμφωνα με τα Εθνικά Προγράμματα Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ) του 2015 και του 2016, κατά τη διάρκεια της εξαετούς περιόδου 2009-2015, η μείωση της χρηματοδότησης για το σύνολο των εκπαιδευτικών δομών και δραστηριοτήτων (συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης ενηλίκων και των δομών ΕΕΚ) ανήλθε στο 36%. Αυτό είχε καταστροφικές βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις τόσο στην ποιότητα των υποδομών εκπαίδευσης ενηλίκων όσο και στις λειτουργίες, πρωτογενείς και υποστηρικτικές.

Παρόλα αυτά, οι δομές που παρέχουν υπηρεσίες εκπαίδευσης και μάθησης ενηλίκων οι οποίες χρηματοδοτούνται μέσω δημόσιων πόρων θα πρέπει να αξιολογούνται ανάλογα με την υλοποίηση των στόχων οι οποίοι έχουν τεθεί για τα αντίστοιχα προγράμματα και ομάδες-στόχους, και να υποστηρίζονται βάσει της αποτελεσματικότητας και της απόδοσής τους. Υπάρχουν προκλήσεις στο πλαίσιο των μεταρρυθμίσεων πολιτικής οι οποίες προβλέπονται στα ΕΠΜ του 2015 και του 2016, όπως η ανάπτυξη ενός βιώσιμου πλαισίου παρακολούθησης για την εκπαίδευση ενηλίκων και των δεξιοτήτων ενηλίκων που να εξετάζει τα ακόλουθα:

Ανάλυση των επιπτώσεων των μεταρρυθμίσεων σε άλλους εκπαιδευτικούς τομείς στην εκπαίδευση ενηλίκων. Τα πλέον ουσιαστικά εκπαιδευτικά μέτρα σχετίζονται με την αντιμετώπιση της σχολικής αποτυχίας και της πρόωρης εγκατάλειψης·

- Βελτίωση της ποιότητας παροχής και στελέχωσης·

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομών στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/
δεξιοτήτων ενηλίκων
Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

- Αύξηση των δυνατοτήτων απόκτησης τίτλου σπουδών τουλάχιστον ενός παραπάνω επιπέδου.
- Επιτάχυνση της διαδικασίας αναγνώρισης και επικύρωσης της άτυπης μάθησης για ενήλικες σε κοινωνικά μειονεκτική θέση.

Στο πλαίσιο του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων για το 2016 και προκειμένου να ανταποκριθεί στις συνεχώς μεταβαλλόμενες ανάγκες του εκπαιδευτικού συστήματος, ένας από τους βασικούς άξονες της κυβερνητικής πολιτικής είναι η καλύτερη χρήση και η ορθολογική κατανομή των πόρων. Σύμφωνα με το ΙΝΕΔΙΒΙΜ⁷¹, ο προϋπολογισμός που διατέθηκε για το 2017 ανήλθε στα 13.250.000 ευρώ. Ωστόσο, το μεγαλύτερο μέρος των προαναφερθεισών δράσεων ή / και προγραμμάτων υποστηρίζονται και συγχρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της ΕΕ⁷², τα οποία κατά συνέπεια θεωρούνται ένας από τους «βασικούς μοχλούς για την προώθηση καινοτομιών στην ελληνική εκπαίδευση και κατάρτιση ενηλίκων. Επιπλέον, στην Ελλάδα, σύμφωνα με τον προϋπολογισμό του 2017, και όπως περιγράφεται στο «Μνημόνιο Συνεργασίας του 2015 μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που ενεργεί εξ ονόματος του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας και της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος» (ΜΣ)⁷³, έπρεπε να εκπονήσει ένα σχέδιο δράσης για τον εκσυγχρονισμό και την επέκταση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ) με βάση την τελευταία εκπαιδευτική μεταρρύθμιση που εγκρίθηκε το 2013 (Νόμος 4186/2013). Το σχέδιο αυτό αποτελείται από ένα βασικό παραδοτέο και η προθεσμία για την εκπόνησή του έληγε τον Δεκέμβριο του 2015, ωστόσο δεν έχει ακόμη εκδοθεί.

Σύμφωνα με το ΜΣ του 2015, αυτό το σχέδιο δράσης θα θεσπίσει ένα σύγχρονο ποιοτικό πλαίσιο για την ΕΕΚ / τις Μαθητείες με:

- Δημιουργία ενός συστήματος για τον προσδιορισμό των αναγκών δεξιοτήτων και μιας διαδικασίας αναβάθμισης προγραμμάτων και διαπίστευσης.
- Έναρξη πιλοτικών συνεργασιών με περιφερειακές αρχές και εργοδότες το 2015-2016.
- Δημιουργία ολοκληρωμένου σχεδίου υλοποίησης από το Υπουργείο Εργασίας, το Υπουργείο Παιδείας και τον ΟΑΕΔ για την παροχή του απαιτούμενου αριθμού μαθητιών για όλους τους σπουδαστές επαγγελματικής εκπαίδευσης (ΕΠΑΣ και ΙΕΚ) έως το 2016 και τουλάχιστον για το 33% των σπουδαστών τεχνικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έως το 2016-2017, και

71 Διαθέσιμο στη διεύθυνση: <https://yperdiavgeia.gr/decisions/view/17615974>

72 Συνολικά, σε όλους τους τομείς της οικονομίας, το ποσοστό απορρόφησης των δημοσίων δαπανών του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) όσον αφορά τα συγχρηματοδοτούμενα Επιχειρησιακά Προγράμματα αυξήθηκε από 18%, που ήταν στο τέλος του 2010, σε 31,5% το 2011, 45,77 % το 2012, 66,5% το 2013, 80,2% το 2014 και 96,8% το 2015 (Σύμφωνα με τα στοιχεία του συστήματος πληροφοριών διαχείρισης).

73 Διαθέσιμο στη διεύθυνση ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/greek_loan_facility/pdf/01_mou_20150811_en.pdf

Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομών στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/
δεξιοτήτων ενηλίκων
Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

- Εξασφάλιση στενότερης συμμετοχής των εργοδοτών και μεγαλύτερη χρήση της ιδιωτικής χρηματοδότησης⁷⁴.

Ουσιαστικά πρόκειται για έργο σε εξέλιξη, το οποίο δείχνει τον πολιτικό προσανατολισμό για τα επόμενα πέντε χρόνια. Οι πλέον πρόσφατες εξελίξεις σε επίπεδο πολιτικής καταδεικνύουν μια φιλόδοξη και ολοκληρωμένη μεταρρυθμιστική προσπάθεια η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη τα τελευταία δέκα χρόνια (από το 2005). Ιδιαίτερη έμφαση έχει δοθεί μέχρι τώρα στον εκσυγχρονισμό και την επέκταση των πλατφορμών μάθησης για τη διευκόλυνση της εκπαίδευσης ενηλίκων. Ακρογωνιαίοι λίθοι της διαρκούς αυτής προσπάθειας είναι ο συντονισμός και η ενίσχυση των εκπαιδευτικών παρόχων (ιδίως των ΚΔΒΜ), η αναβάθμιση της επαγγελματικής κατάρτισης με τη δημιουργία ειδικών μονάδων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης επαγγελματικού προσανατολισμού, η διευκόλυνση της κινητικότητας μεταξύ επιπέδων (ευκολότερη πρόσβαση στη μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση για τους αποφοίτους τους), και η ουσιαστική κανονιστική και θεσμική μεταρρύθμιση της ανώτατης εκπαίδευσης.

Ο βασικός στόχος πολιτικής για τα συστήματα εκπαίδευσης ενηλίκων και ΕΕΚ στην Ελλάδα είναι η διασφάλιση των μηχανισμών εκείνων οι οποίοι θα υποστηρίξουν και θα βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα της υφιστάμενης Εθνικής Στρατηγικής για τη Διά Βίου Μάθηση, έτσι ώστε οι συνεχιζόμενες καθώς και οι προγραμματισμένες παρεμβάσεις να ανταποκρίνονται στις τοπικές ανάγκες, να συνδέονται με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και να στοχεύουν στις ιδιαίτερες ανάγκες των ομάδων στόχων. Για τον σκοπό αυτό, οι πρωτοβουλίες για την αντιστοίχιση της εκπαίδευσης και της ΕΕΚ με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, η επίλυση ζητημάτων πρόσβασης και η αύξηση των ποσοστών συμμετοχής ενηλίκων στην εκπαίδευση παρουσιάζονται ως οι βασικές προκλήσεις για το σύστημα. Πιο συγκεκριμένα, τα βασικά ζητήματα πολιτικής και οι προκλήσεις στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

- Βελτίωση της συσχέτισης μεταξύ της εκπαίδευσης και κατάρτισης και της αγοράς εργασίας. Παρά τις προσπάθειες και ορισμένες σχετικές δράσεις σε επίπεδο πολιτικής από το Συμβούλιο Διά Βίου Μάθησης και Σύνδεσης με την Απασχόληση⁷⁵, ο στόχος για αύξηση του ποσοστού απασχόλησης των ατόμων ηλικίας 20-64 ετών στο 70% δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς την επανεκκίνηση της οικονομίας, σε ένα στρατηγικό πλαίσιο που να χτίζει έναν μόνιμο σύνδεσμο μεταξύ της εκπαίδευσης και κατάρτισης ενηλίκων με την αγορά εργασίας.
- Όσον αφορά την πρόοδο στον τομέα της ενίσχυσης των δεξιοτήτων και ικανοτήτων του ενήλικου πληθυσμού, υπάρχουν πολλά ακόμα που πρέπει να γίνουν, ιδίως όσον αφορά την αύξηση της συμμετοχής στην εκπαίδευση ενηλίκων και την ΕΕΚ, αλλά και όσον αφορά τη μεταρρύθμιση των σχετικών προγραμμάτων και δομών καθώς και τη βελτίωση της ποιότητας και της ελκυστικότητας της ΕΕΚ, μέσω της

74 Βλ. Μνημόνιο Συνεννόησης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που ενεργεί για λογαριασμό του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας και της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος (2015). Διαθέσιμο στη διεύθυνση:

ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/greek_loan_facility/pdf/01_mou_20150811_en.pdf

75 Αυτό το εργαλείο συντονισμού πολιτικής δημιουργήθηκε με σκοπό τον καλύτερο συντονισμό, συμβάλλοντας στη βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των υπηρεσιών διά βίου μάθησης, καθώς και στη σύνδεσή τους με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

καθιέρωσης εθνικής προσέγγισης για τη διασφάλιση της ποιότητας στην ΕΕΚ (σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Διασφάλισης Ποιότητας στην ΕΕΚ) και την εφαρμογή μέσων διαφάνειας, όπως το Ευρωπαϊκό Σύστημα Ακαδημαϊκών Μονάδων για την ΕΕΚ (ECVET).

- Επιπλέον, η Ελλάδα πρέπει να επιλύσει το ζήτημα των ανισοτήτων όσον αφορά την πρόσβαση στην εκπαίδευση ενηλίκων, οι οποίες αντικατοπτρίζονται στα εξαιρετικά χαμηλά ποσοστά συμμετοχής, την ελάχιστη συμμετοχή των εργαζομένων, των τεχνιτών και των ατόμων με χαμηλή ειδίκευση σε σύγκριση με τα άτομα υψηλής ειδίκευσης, τη μεγαλύτερη συμμετοχή των κατοίκων των αστικών περιοχών σε σύγκριση με εκείνους στα προάστια και τις αγροτικές περιοχές, και τη μεγαλύτερη συμμετοχή ατόμων με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης σε σύγκριση με τα άτομα που διαθέτουν χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης. Επιπλέον, η όξυνση της προσφυγικής κρίσης το 2015 επηρέασε δυσανάλογα την Ελλάδα ως χώρα διέλευσης, καθώς 856.723 πρόσφυγες και μετανάστες πέρασαν στην Ευρώπη μέσω των θαλάσσιων Ελληνοτουρκικών συνόρων εντός του έτους, ενώ από 1η Ιανουαρίου έως 13η Μαρτίου 2016 η αντίστοιχη εισροή έχει ήδη ξεπεράσει τους 143.205 σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες⁷⁶. Αυτή η απροσδόκητη αύξηση των προσφυγικών και μεταναστευτικών εισροών σε ποσοστό 1601% το 2015 έναντι του 2014, και η εκτιμώμενη συνέχιση ή και αύξηση των εισροών εντός του τρέχοντος έτους λόγω της κλιμάκωσης της γεωπολιτικής έντασης στη Μέση Ανατολή, αδιαμφισβήτητα επιφέρει επιπρόσθετο δημοσιονομικό κόστος σε ό,τι έχει να κάνει με τις δράσεις υποδοχής και διαχείρισης των ροών αυτών⁷⁷.
- Τα δεδομένα της ΡΙΑΑΚ⁷⁸ δείχνουν ότι η ζήτηση για αύξηση των επιδόσεων στον τομέα του γραμματισμού πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα. Τα χαμηλά επίπεδα εκπαίδευσης και προσόντων μεταξύ των ενηλίκων άνω των 55 ετών αποκαλύπτουν ειδικότερα έλλειμμα στην οικοδόμηση μιας βιώσιμης προσέγγισης διά βίου μάθησης, παρά τα μέτρα που προβλέπονται στους σχετικούς νόμους.

Σημαντικά είναι τα μέτρα που έχουν θεσπιστεί στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων και της ΕΕΚ, ωστόσο ο συνδυασμός και η εφαρμογή τους μέχρι στιγμής είναι άνιασα. Για αυτό απαιτείται τελικά μια καλύτερη στρατηγική διάδοσης οποιωνδήποτε μέτρων πολιτικής στον τομέα, τονίζοντας τα οφέλη τους ιδιαίτερα για εκείνους τους ενήλικες που είναι πιο ευάλωτοι (π.χ. άνεργοι νέοι ηλικίας 24-30 ετών, ηλικιωμένοι άνω των 65 ετών, άτομα με χαμηλή ειδίκευση και άτομα που δεν βρίσκονται στην εκπαίδευση, την απασχόληση ή την κατάρτιση, καθώς και μετανάστες και πρόσφυγες). Είναι σημαντικό να παρακολουθείται ποιοι συμμετέχουν στην εκπαίδευση ενηλίκων στην Ελλάδα, για ποιους λόγους και πόσο πραγματικά τη χρειάζονται. Σε αυτήν την περίπτωση κρίνεται επιτακτική η χρήση προηγμένων στρατηγικών προβολής. Λαμβάνοντας υπόψη το προφίλ των ήδη συμμετεχόντων (στην πλειοψηφία τους εργαζόμενες γυναίκες με επίπεδο ISCED 4 ή

76 Πληροφορίες διαθέσιμες στη διεύθυνση: <http://www.unhcr.gr/genikes-plirofories/statistika.html?L=0>

77 Βλ. Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων του 2016. Διαθέσιμο στη διεύθυνση: ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/nrp2016_greece_en.pdf

78 Η Ελλάδα συμμετείχε στον δεύτερο γύρο της διεθνούς έρευνας ΡΙΑΑΚ του ΟΟΣΑ για την περίοδο 2012-2016. Τα πλήρη αποτελέσματα δεν έχουν ακόμη δημοσιευτεί, ωστόσο οι γενικοί δείκτες δείχνουν ότι οι ενήλικες στην Ελλάδα έχουν πολύ χαμηλές δεξιότητες στις ΤΠΕ. ΤΗ πλήρης έκθεση είναι διαθέσιμη στη διεύθυνση <http://www.oecd.org/publications/skills-matter-9789264258051-en.htm>

Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομόνων στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/
δεξιοτήτων ενηλίκων
Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

υψηλότερο), αρχές όπως ο ΕΟΠΠΕΠ και το ΙΝΕΔΙΒΙΜ αντιμετωπίζουν επίσης την πρόκληση της επαναξιολόγησης της υφιστάμενης παροχής υπηρεσιών εκπαίδευσης ενηλίκων και ΕΕΚ, δίνοντας προτεραιότητα σε σχετικά σχέδια προσέγγισης σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδα.

Τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ πρέπει να αξιοποιηθούν καλύτερα για την ενίσχυση των επενδύσεων στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων. Τέλος, απαιτείται στενή συνεργασία με ερευνητικά ιδρύματα και πανεπιστήμια, καθώς και συμμετοχή σε διεθνείς κυκλικές μελέτες μεγάλης κλίμακας όπως η ΡΙΑΑΚ. Η Ελλάδα κατατάσσεται κοντά στον μέσο όρο του ΟΟΣΑ για την εκπαίδευση και τις δεξιότητες (ΟΟΣΑ, 2016: 14). Αυτό μπορεί να αποτελέσει τη βάση ώστε να ξεκινήσει τελικά η συζήτηση για τη διαχείριση ανθρωπίνων πόρων, με έμφαση σε θέματα όπως η αύξηση της συνάφειας των προσφορών ΕΕΚ και η πρόβλεψη των αναμενόμενων μελλοντικών αναγκών. Τα σχέδια πρέπει να αξιολογούνται συστηματικά, οι εργοδότες θα πρέπει να συμμετέχουν περισσότερο, η ποιότητα του τριμερούς διαλόγου πρέπει να αναβαθμιστεί και πρέπει να δημιουργηθεί ένα σύστημα για την ανίχνευση υφιστάμενων και μελλοντικών αναγκών όσον αφορά τις ανάγκες σε δεξιότητες.

Τέλος, παρά την ύπαρξη σχετικού εργαλείου διασφάλισης ποιότητας, η ποιότητα στην εκπαίδευση ενηλίκων στην Ελλάδα παραβλέπεται σε μεγάλο βαθμό. Το εργαλείο που προτάθηκε στο Εθνικό Πλαίσιο Διασφάλισης Ποιότητας και Αξιολόγησης ονομάζεται «π3». Επιπλέον, πρέπει να επαναξιολογηθεί η δημιουργία κοινού μητρώου εκπαιδευτών ενηλίκων. Το 2000 δημιουργήθηκε για πρώτη φορά μητρώο καταρτισμένων εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης ενηλίκων (ΣΕΚ)⁷⁹ από το ΕΚΕΠΙΣ (πρόγονος φορέας του ΕΟΠΠΕΠ). Όλο το καταρτισμένο προσωπικό εκπαίδευσης και κατάρτισης ενηλίκων καταχωρίστηκε στο μητρώο μετά από σύντομη περίοδο στοχευμένης εκπαίδευσης. Προς το παρόν υπάρχουν δύο μητρώα, τα οποία διαχειρίζονται ο ΕΟΠΠΕΠ και το ΙΝΕΔΙΒΙΜ αντίστοιχα. Ωστόσο, αυτό που δημιούργησε το ΙΝΕΔΙΒΙΜ αφορά εκπαιδευτές ενηλίκων σε μη τυπικές δομές εκπαίδευσης ενηλίκων. Ενώ αυτό που διαχειρίζεται ο ΕΟΠΠΕΠ αφορά μόνο εκπαιδευτές ΣΣΕΚ. Το νέο ενοποιημένο μητρώο θα συμπληρωθεί από τους εκπαιδευτές που εργάζονται για τον ΕΟΠΠΕΠ, ώστε να τεθεί σε ισχύ ένα ενοποιημένο και πιστοποιημένο μητρώο. Οι κοινωνικοί εταίροι θα πρέπει επίσης να εμπλέκονται περισσότερο στην αναγνώριση των ικανοτήτων του προσωπικού εκπαίδευσης ενηλίκων⁸⁰.

79 Με την Υπουργική Απόφαση 115911/9- 10-2000 (ΦΕΚ 1263/Β/18-10-2000) Για περισσότερες λεπτομέρειες βλ. ΕΚΕΠΙΣ (2003).

80 Προσωπική άποψη του εμπειρογνώμονα.

9.0 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

CEDEFOP|Refernet (2009). VET in Europe Country Report – Greece, Thessaloniki: CEDEFOP.

Διαβούλευση για την παράδοση ενός ΕΘΠΠ σύμφωνα με το ΕΠΠ (2010). Περιστασιακό έγγραφο που υποβλήθηκε για τον Κοινωνικό Διάλογο από την Εθνική Επιτροπή Δια Βίου Μάθησης (25 Φεβρουαρίου 2010). [διαθέσιμο στα Ελληνικά]

ΕΚΕΠΙΣ (2003). Ο Ρόλος των Εθνικών Συστημάτων Αναγνώρισης Προσόντων στην Προώθηση της Διά Βίου Μάθησης – Ελλάδα, Αθήνα: ΕΚΕΠΙΣ.

ΕΚ2020 στην Ελλάδα (2016). Διαθέσιμο στη διεύθυνση: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-your-country/ellada/national-reform-programme/index_en.htm (πρόσβαση στις 12/7/2016).

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2016). Έκθεση συμμόρφωσης σχετικά με το Τρίτο Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής στην Ελλάδα. Πρώτη αναθεώρηση, Ιούνιος 2016. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Γενική Διεύθυνση Οικονομικών και Δημοσιονομικών Υποθέσεων). Διαθέσιμο στη διεύθυνση:

ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/greek_loan_facility/pdf/cr_full_to_ewg_en.pdf (πρόσβαση στις 18/7/2016).

Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης - Το Πλαίσιο π3 (χρήσιμα έγγραφα και προγραμματισμένες ενέργειες). Διαθέσιμο στα Ελληνικά στη διεύθυνση: <http://www.gsae.edu.gr/index.php/feasts> (πρόσβαση στις 16/7/2016).

Georgiadis, N. (2014). From School to Work – How are Vocational Education, Training and Employment Related? Friedrich-Ebert-Stiftung. Διαθέσιμο στη διεύθυνση: library.fes.de/pdf-files/id/11069.pdf. (πρόσβαση στις 17/7/2016).

GHK (2011). Country Report on the Action Plan on Adult Learning: Greece. Διαθέσιμο στη διεύθυνση: http://adultlearning-budapest2011.teamwork.fr/docs/Country-report_EL.pdf. (πρόσβαση στις 16/7/2016).

Hadjivassiliou, K. & IES, (2012). National Report on Traineeships – Greece, in European Commission, Study on a Comprehensive Overview of Traineeships in Member States: Final Synthesis Report, May 2012.

Ελληνική Δημοκρατία (2015). Το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων του 2015. Έγγραφο το οποίο καταρτίστηκε από το Συμβούλιο Οικονομικών Εμπειρογνομών του Υπουργείου Οικονομικών σε συνεργασία με τα Υπουργεία Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, Πολιτισμού Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παραγωγικής Ανασυγκρότησης, Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού και το Υπουργείο Εργασίας.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομών στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/
δεξιοτήτων ενηλίκων
Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

Αθήνα (Απρίλιος 2015). Διαθέσιμο στη διεύθυνση: ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2015/nrp2015_greece_en.pdf . (πρόσβαση στις 11/7/2016).

Ελληνική Δημοκρατία (2016). Το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων του 2016. Έγγραφο το οποίο καταρτίστηκε από το Συμβούλιο Οικονομικών Εμπειρογνομών του Υπουργείου Οικονομικών σε συνεργασία με τα Υπουργεία Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, Πολιτισμού Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παραγωγικής Ανασυγκρότησης, Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού και το Υπουργείο Εργασίας. Αθήνα (Απρίλιος 2016). Διαθέσιμο στη διεύθυνση: ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/nrp2016_greece_en.pdf (πρόσβαση στις 1/10/2017).

Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (2007). Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007–2013, Αθήνα: Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης. Διαθέσιμο στα Ελληνικά στη διεύθυνση: http://2007-2013.espa.gr/elibrary/Eggrafo_ESPA_el.pdf. (πρόσβαση στις 16/7/2016).

Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Οικονομικών (2013). Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων του 2013, Αθήνα Υπουργείο Οικονομικών. [διαθέσιμο στα Ελληνικά].

Ινστιτούτο Εργασίας Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδος (2012). Ετήσια Έκθεση 2012: Η Ελληνική οικονομία και η απασχόληση, Αθήνα: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ. Διαθέσιμο μόνο στα Ελληνικά στη διεύθυνση: <http://www.inegsee.gr/ereynes-meletes/ekthesh/415-Ethsia-Ekthesh-2012-H-ellhnikh-oikonomia-kai-h-apascholsh.html>. (πρόσβαση στις 16/7/2016).

Ινστιτούτο Εργασίας Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδος (2013). Ετήσια Έκθεση 2013: Η Ελληνική οικονομία και η απασχόληση, Αθήνα: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ. (διαθέσιμο μόνο στα Ελληνικά στη διεύθυνση: <http://www.inegsee.gr/ereynes-meletes/ekthesh/869-etisia-ekthesi-2013--i-elliniki-oikonomia-kai-i-apascholisi.html>). (πρόσβαση στις 13/7/2016).

Karalis, T., Pavlis-Korres, M. (2009). Lifelong Learning in Greece: A Critical Review of Policies and Institutions. In M. P. Caltone (ed.), Handbook of Lifelong Learning Developments (373-385). New York: Nova Publishers.

Karalis, T. Vergidis, D. (2004). "Lifelong education in Greece: recent developments and current trends", International Journal of Lifelong Education, 23(2). 179-189.

Karasiotou, P. (2004). Προσδιορισμός των αναγκών σε δεξιότητες Επισκόπηση των σχεδίων και δράσεων για την Ελλάδα (Cedefop Panorama Series), Θεσσαλονίκη: CEDEFOP.

Λευθεριώτου, Π. (2014). Σχεδιασμός προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων στην Ελλάδα: η περίπτωση της Γενικής Γραμματείας Διά Βίου Μάθησης, διδακτορική Διατριβή, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Διαθέσιμο στη διεύθυνση <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/30097>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομών στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/
δεξιοτήτων ενηλίκων
Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

Νόμος 3369/2005: «Συστηματοποίηση της διά βίου μάθησης και άλλες διατάξεις». [διαθέσιμο στα Ελληνικά]

Νόμος 3699/2008 «Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες». [διαθέσιμο στα Ελληνικά]

Νόμος 3879/2010 «Ανάπτυξη της Διά Βίου Μάθησης και λοιπές διατάξεις». Διαθέσιμο στα Αγγλικά στη διεύθυνση: www.gsae.edu.gr/images/stories/tr_nomos_diaviou_1-23_articles.doc. (πρόσβαση στις 11/7/2016).

Νόμος 4186/2013 «Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις (επαγγελματική εκπαίδευση και μαθητεία)». Διαθέσιμο στα Ελληνικά στη διεύθυνση: <https://geography.aegean.gr/files/news/N%204186%202013.pdf> (πρόσβαση στις 11/7/2016).

Μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που ενεργεί για λογαριασμό του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας και της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος (υπεγράφη στην Αθήνα στις 19 Αυγούστου 2015 και στις Βρυξέλλες στις 19 Αυγούστου 2015). Διαθέσιμο στα Αγγλικά στη διεύθυνση: ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/greek_loan_facility/pdf/01_mou_20150811_en.pdf. (πρόσβαση στις 11/7/2016).

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (2009). Βασικές ικανότητες για τη διά βίου μάθηση-Έκθεση Ελλάδας, Αθήνα: ΥΠΕΠΘ.

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων (2008). Εθνική Έκθεση CONFINTEA για την UNESCO - Ελλάδα, Αθήνα: Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων.

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων (2001). Έκθεση εθνικού διαλόγου για το Μνημόνιο για τη Διά Βίου Μάθηση, Αθήνα: Γ.Γ.Ε.Ε.

OECD (2016a), Skills Matter: Further Results from the Survey of Adult Skills, OECD Publishing, Paris. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264258051-en>. (πρόσβαση στις 13/7/2016).

OECD (2016b). OECD Economic Surveys: Greece, OECD Publishing, Paris. Η περίληψη αυτής της έκθεσης είναι διαθέσιμη στο διαδίκτυο στη διεύθυνση: www.oecd.org/eco/surveys/GRC%202016%20Overview%20EN.pdf. (πρόσβαση στις 9/8/2016).

Πρόκου, Ε. (2003). «International Influences on Educational Policy –With Special Reference to the Technological Sector of Higher Education in Greece– as a European Semi-periphery», Compare, 33(3). 301-313.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομών στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/
δεξιοτήτων ενηλίκων
Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

Terzakis, D. Arvanitis S. & Bounakis, N. (2001). Skills Mismatches and the Role of VET: The Greek National Report (2001), Rethymnon: Higher Technological Education Institute of Crete. Διαθέσιμο στα Αγγλικά στη διεύθυνση: www.gla.ac.uk/projects/tremplin/GreekReport_en.pdf. (πρόσβαση στις 12/7/2016).

UNESCO (2015). EDUCATION FOR ALL 2000-2015: achievements and challenges, EFA Global Monitoring Report, Paris: Unesco. Διαθέσιμο στη διεύθυνση: unesdoc.unesco.org/images/0023/002322/232205e.pdf. (πρόσβαση στις 13/7/2016).

Zambarloukos, S. & Constantelou, A. (2002). "Learning and skills formation in the New Economy: Evidence from Greece", in International Journal of Training and Development, 6(4). 240-253.

Ζαρίφης, Γ. Φωτόπουλος, Ν. Ζαπόλα, Λ. (2015). Μελέτη για την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα του κοινωνικού διαλόγου στον τομέα της ΕΕΚ στην Ελλάδα. Η μελέτη ήταν μέρος του σχεδίου κοινών δράσεων εθνικών κοινωνικών εταίρων στην Ελλάδα για την αποκατάσταση του κλίματος εμπιστοσύνης και την ενίσχυση της αποτελεσματικής συμμετοχής τους στον κοινωνικό διάλογο: Υπόεργο 3 «Κοινωνικός διάλογος σε ζητήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης», συντονισμός από το ΙΜΕ-ΓΣΒΕΕ. Αθήνα: ΙΜΕ-ΓΣΒΕΕ. [διαθέσιμο στα Ελληνικά].

Zarifis, G. K. (2000) "Vocational Education and Training policy development for young adults in the European Union: A thematic analysis of the EU trend of convergence towards integration, drawn from the brief presentation of the VET policies adopted in three Member States", in Research in Post-Compulsory Education, 1(5). 97-98.

Zarifis, G. K. (2003) "Post-school vocational training initiatives for young adults in Greece: The case of IEKs (Vocational Training Institutes)", in Research in Post-Compulsory Education, 8(2). 153-178.

Zarifis, G. K. (2008) "Bringing learning closer to home: the value and impact of the Lisbon strategy for strengthening the role of local learning centres and partnerships in south-eastern Europe", in International Journal of Lifelong Education, 27(6). 641-657.

π3 – Εθνικό Πλαίσιο για τη Διασφάλιση της Ποιότητας της Διά Βίου Μάθησης Διαθέσιμο στα Ελληνικά στη διεύθυνση: <http://www.gsae.edu.gr/images/stories/plaisio.pdf>. (πρόσβαση στις 11/7/2016).

π3 – Εθνικό Πλαίσιο για τη Διασφάλιση της Ποιότητας της Διά Βίου Μάθησης -

Συνοπτική παρουσίαση διαθέσιμη στα Αγγλικά.

Ιστότοποι άντλησης πληροφοριών

Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης: <http://www.gsae.gr>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομών στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/
δεξιοτήτων ενηλίκων
Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

Υπουργείο Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων: <http://www.yperpth.gr>

Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας: <http://www.gsae.edu.gr/en/geniki-ekpaidefsi-enilikon/deyteri-efkairia/s-d-e-sxoleia-deyteris-efkairias>

Κέντρα Διά Βίου Μάθησης: <http://www.e-kdvm.gr/index.php/kdvm>

Νομικά έγγραφα: <http://www.gsae.edu.gr/el/thesmiko-plaisio/nomoi>

<http://www.gsae.edu.gr/el/thesmiko-plaisio/proedrika-diatagmata>

<http://www.gsae.edu.gr/el/thesmiko-plaisio/ypourgikes-apofaseis>

Εθνικό Πλαίσιο για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στη ΔΒΜ (π3):
<http://www.gsae.edu.gr/el/feasts/435--1-7-2011>

Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων: <http://www.nqf.gov.gr/>

CRELL- Centre for Research on Education and Lifelong Learning (Contextual indicators supporting the Education and Training Monitor 2015)
<https://crell.jrc.ec.europa.eu/ET2020Indicators/> και
<https://crell.jrc.ec.europa.eu/ET2020Indicators/makecharts.php>

Εκπαίδευση Ενηλίκων: <http://repository.edulll.gr/edulll/handle/10795/778>

<http://repository.edulll.gr/edulll/handle/10795/779>

http://www.pi.ac.cy/pi/files/epimorfosi/epimorfotiko_yliko/ekpaidefsi_enilikon/ekpaidevsi_enilikon_2010.doc

http://edu4adults.blogspot.gr/2011/01/blog-post_24.html#axzz2fVCMcMtl

Κοινωνικές δεξιότητες και ικανότητες: <https://mass-project.org/>, <http://e.nessie-project.org/>

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=6070&type=2&furtherPubs=yes>

EUROSTAT (στοιχεία για την Ελλάδα):

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/guip/countryAction.do;jsessionid=9ea7d07d30e08b95016d0b474ca7b820f6188ca62631.e34MbxSaxaSc40LbNiMbxNaNaLe0>

Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ): <https://www.statistics.gr/el/homeE>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομώνων στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/
δεξιοτήτων ενηλίκων
Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

Ινστιτούτο Εργασίας Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδος (ΙΝΕ/ΓΣΕΕ):
<https://www.inegsee.gr>.

Τοπικές δράσεις για τις ευάλωτες κοινωνικά ομάδες (ΤΟΠΕΚΟ):
<http://www.keko.gr/en/Pages/topeko.aspx>.

Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ): <http://www.oaed.gr/home>.

Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού» (ΕΙΕΑΔ):
http://eiead.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=223%3Aekthesi&catid=73%3Aefdfaqs&Itemid=44&lang=el.

Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.): <https://www.eoppep.gr/index.php/el/>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα 1: Κατάλογος εγκεκριμένων νομικών πράξεων, στρατηγικών, νόμων

Όνομασία:	Ημερομηνία έγκρισης	Συνοπτική περιγραφή του περιεχομένου
Νόμος 3879/2010	21/9/2010	Σκοπός του νόμου αυτού είναι η ανάπτυξη της δια βίου μάθησης, μέσω της αναγνώρισης εναλλακτικών εκπαιδευτικών διαδρομών, της δικτύωσης των φορέων διά βίου μάθησης και της διασφάλισης της διαφάνειας και της ποιότητας, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται η διασύνδεση της διά βίου μάθησης με την απασχόληση, η διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας των ατόμων και γενικότερα η κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη. Με τον νόμο αυτό ρυθμίζονται τα θέματα που αφορούν τη διά βίου μάθηση πέραν του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος, καθώς και τα θέματα που αφορούν τις δράσεις δια βίου μάθησης των φορέων του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος. Η άτυπη μάθηση διέπεται από τις διατάξεις αυτού του νόμου μόνο κατά το μέρος που αφορά την αναγνώριση και πιστοποίηση των αποτελεσμάτων της
Νόμος 4186/2013	17/9/2013	Ο νόμος αποσαφηνίζει εν μέρει τις ευθύνες των οργανισμών που δεν προσφέρουν τυπική επαγγελματική εκπαίδευση και καθορίζει το πλαίσιο για τη λειτουργία των περιφερειακών διευθύνσεων δια βίου μάθησης.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Διεύθυνση Ε - Δεξιότητες

Παράρτημα 2: Κατάλογος παρεμβάσεων πολιτικής

Όνομα παρέμβασης	Πηγή (με υπερσύνδεσμο)	Προϋπολογισμός	Περαιτέρω λεπτομέρειες / περιγραφή (σκοπός, διάρκεια, υπεύθυνη οντότητα κ.λπ.)
<p>Πρώθηση της απασχόλησης ανέργων μέσω προγραμμάτων κοινωφελούς χαρακτήρα, στους Δήμους της χώρας, συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης των συμμετεχόντων</p>	<p>http://www.oaed.gr/documents/10195/1214512/%CE%94%CE%97%CE%9C%CE%9F%CE%A3%CE%99%CE%91+%CE%A0%CE%A1%CE%9F%CE%A3%CE%9A%CE%9B%CE%97%CE%A3%CE%97+%CE%93%CE%95%CE%9D%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%A3+%CE%93%CE%A1%CE%91%CE%9C%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3+%CE%9D%CE%BF+1_2017.pdf/c3fd0fd8-b81e-4ba1-9dbe-af3037f27e87</p>	<p>20.640.366,23 €</p>	<p>Ο νέος σχεδιασμός αυτού του έργου συνδυάζει για πρώτη φορά την εργασία με την παροχή ευκαιριών πιστοποιημένης επαγγελματικής κατάρτισης οι οποίες θα βοηθήσουν τους ανέργους να αποκτήσουν νέες δεξιότητες ή να αναβαθμίσουν τις υφιστάμενες δεξιότητές τους, και έτσι να τους βοηθήσουν να κάνουν ένα βήμα ζωτικής σημασίας για την επιστροφή τους στην αγορά εργασίας σε πιο μόνιμη βάση. Το νέο αυτό πρόγραμμα εργασίας / κατάρτισης αποτελείται από τέσσερις ημέρες εργασίας και μία ημέρα εκπαίδευσης. Η εκπαιδευτική ενότητα περιλαμβάνει συνολικά 120 ώρες που αφορούν στην αναβάθμιση των ψηφιακών δεξιοτήτων και 20 ώρες κατάρτισης σε πρακτικές κοινωνικής επιχειρηματικότητας.</p>

Δίκτυο Ανεξάρτητων Εθνικών Εμπειρογνομόνων στον χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων/ δεξιοτήτων ενηλίκων
Πλήρης Έκθεση – Ελλάδα

<p>Διευκόλυνση της πρόσβασης σε εκπαιδευτικές ευκαιρίες για άτομα με χαμηλό εισόδημα και χαμηλές δεξιότητες</p>	<p>ΦΕΚ 128/Β/24-1-2017, διαθέσιμο στη διεύθυνση www.et.gr</p>	<p>Μ/Δ</p>	<p>Το Εισόδημα Κοινωνικής Αλληλεγγύης (εφεξής ΚΕΑ) είναι ένα καινούργιο προνοιακό πρόγραμμα της Κυβέρνησης, το οποίο συνδυάζει την εισοδηματική ενίσχυση με συμπληρωματικές κοινωνικές υπηρεσίες και παροχές. Για πρώτη φορά ένα τέτοιο σύστημα ελάχιστου εισοδήματος περιλαμβάνει ως προϋπόθεση για τη συμμετοχή των ενηλίκων έως 45 ετών που δεν έχουν ολοκληρώσει τη φοίτησή τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση την υποχρέωση να εγγραφούν στα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας του Δήμου τους. Η διάταξη αυτή αναμένεται να βοηθήσει τις ευάλωτες ομάδες για την αναβάθμιση των γνώσεων τους στη γραφή και την ανάγνωση, την αριθμητική και τις ψηφιακές δεξιότητες, ώστε να είναι σε θέση να αποκτήσουν τις βασικές δεξιότητες διά βίου μάθησης στην πορεία τους προς την κοινωνική τους ενσωμάτωση.</p>
---	--	------------	---

ΠΩΣ ΘΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΕ

Δωρεάν εκδόσεις:

- ένα αντίτυπο:
από το EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

- περισσότερα από ένα αντίτυπα ή αφίσες/χάρτες:

από τις αντιπροσωπείες της Ευρωπαϊκής Ένωσης
(http://ec.europa.eu/represent_el.htm),
από τα γραφεία εκπροσώπησης στις εκτός ΕΕ χώρες
(http://eeas.europa.eu/delegations/index_en.htm),
επικοινωνώντας με την υπηρεσία Άμεση Ευρώπη
(http://europa.eu/europedirect/index_el.htm)

ή καλώντας τον αριθμό 00 800 6 7 8 9 10 11 (δωρεάν τηλεφωνικός αριθμός από όλη την Ένωση) (*).

(*). Οι πληροφορίες παρέχονται δωρεάν, και οι κλήσεις είναι γενικώς δωρεάν (ενδέχεται όμως κάποιες κλήσεις που πραγματοποιούνται μέσω ορισμένων τηλεπικοινωνιακών φορέων ή από τηλεφωνικούς θαλάμους ή ξενοδοχεία να χρεώνονται).

Εκδόσεις επί πληρωμή:

- από το EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Συνδρομές επί πληρωμή:

- μέσω των εμπορικών αντιπροσώπων της Υπηρεσίας Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (https://op.europa.eu/en/others/agents/index_el.htm).

